Geweld hoort nergens thuis

Vierde voortgangsrapportage over het programma Geweld hoort nergens thuis

Mei 2020

Een nationaal meerjarenprogramma in opdracht van de ministeries van VWS en JenV en de VNG

Inhoud

Managementsamenvatting 3

1 Inleiding 8
1.1 Volgen van de voortgang 8
1.2 Stimuleren en leren 8
1.3 Spiegelgroep ervaringsdeskundigen GHNT 9
1.4 Borging 9

2 Impactmonitor en onderzoeksprogramma 11

3 Actielijn 1: Eerder en beter in beeld 14
3.1 Bespreekbaar maken 14
3.2 Implementatie verbeterde meldcode 16
3.3 Veilig Thuis versterken 19
3.4 Forensisch medische expertise voor kinderen versterken 20

4 Actielijn 2: Stoppen en duurzaam oplossen 21
4.1 Visie gefaseerde ketenzorg 21
4.2 Lokale (wijk)teams versterken 23
4.3 MDA++ 25
4.4 Trauma 26
4.5 Opvang en ondersteuning verbeteren 28
4.6 Pleger(s) in de systeemgerichte aanpak 30
4.7 Sociale steun aan kinderen 33

5 Actielijn 3: Aandacht voor specifieke groepen 34
5.1 Slachtoffers seksueel geweld 34
5.2 Slachtoffers loverboys en mensenhandel 35
5.3 Slachtoffers schadelijke praktijken 36
5.4 Kinderen in kwetsbare opvoedsituaties 36
5.5 Complexe scheidingen 38
5.6 Slachtoffers van ouderenmishandeling 38

Bijlage 1 Regio-indeling GHNT 40

Bijlage 2 Programma inrichting GHNT 42

Managementsamenvatting

Voor u ligt de vierde voortgangsrapportage van het programma 'Geweld hoort nergens thuis' (GHNT). In deze rapportage gaat het programma in op de inspanningen en resultaten van het afgelopen half jaar, en op de prioriteiten voor de komende zes maanden. Deze rapportage is gebaseerd op de inspanningen van het programmateam GHNT, het ministerie van VWS, het ministerie van JenV en de VNG. In de vijfde voortgangsrapportage volgt het jaarlijkse overzicht van de inspanningen van de 28 GHNT-regio's.

COVID-19

De uitbraak van COVID-19 heeft een groot effect op de Nederlandse samenleving. De maatregelen om COVID-19 te bestrijden, vergroten het risico op huiselijk geweld en kindermishandeling. Mensen zijn meer thuis, zitten dicht op elkaar, kennen economische tegenwind, zijn onzeker door de crisis en haar mogelijke gevolgen en niet alle kinderen kunnen naar school of kinderopvang. Hierdoor neemt de stress en kans op onveiligheid in huishoudens toe. Regio's, gemeenten en uitvoeringsorganisaties vragen hier aandacht voor en nemen zo veel mogelijk passende maatregelen. Er zijn extra maatregelen genomen om de alertheid bij professionals te vergroten en de drempel om hulp te zoeken voor slachtoffers of voor kwetsbare gezinnen/huishoudens die spanningen ervaren, te verlagen. Zo is er een codewoord geïntroduceerd waarmee slachtoffers van huiselijk geweld laagdrempelig hulp kunnen vragen bij de apotheken, is een campagne op radio, tv en online gestart en heeft Veilig Thuis een laagdrempelige chatfunctie ingericht.

Naast de impact op gezinnen en huishoudens zelf, heeft COVID-19 ook gevolgen voor het tempo waarin regio's, gemeenten en uitvoeringsorganisaties hun aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling versterken. Ook de landelijke acties die vanuit het programma GHNT worden uitgevoerd, worden geraakt door COVID-19. Op dit moment is het niet mogelijk om deze gevolgen precies in kaart te brengen, de verwachting is dat er in de uitvoering van een groot aantal acties vertraging zal optreden. In de vijfde voortgangsrapportage GHNT wordt dit nauwkeuriger in beeld gebracht.

Vooruitgang zichtbaar, ...

De progressie op actielijn 1 'Eerder en beter in beeld' zoals in de derde voortgangsrapportage is opgenomen, zet zich voort. De meldcodetour is op stoom; in vrijwel alle regio's is ofwel een bijeenkomst geweest, ofwel staat deze gepland. Waar voorheen geluiden waren dat vanuit het onderwijs de meldcode spaarzaam werd toegepast, worden er in deze sector grote stappen gezet, onder andere door de ontwikkeling van de app 'Meldcode Kindermishandeling' voor het onderwijs en de ontwikkeling van een veldnorm kindermishandeling en huiselijk geweld voor het onderwijs.

Zoals ook in de derde voortgangsrapportage is gerapporteerd, is landelijk gezien sprake van een forse toename van het aantal meldingen bij en adviesvragen aan Veilig Thuis. Op verschillende manieren wordt geprobeerd de druk op Veilig Thuis te verminderen, onder andere aan de hand van afspraken over de gegevensuitwisseling tussen de politie en Veilig Thuis. Vanaf dit jaar komen er ook structureel middelen vrij voor Veilig Thuis. Ook zet het programmateam GHNT, aanvullend op de publiekscampagne, in op het eerder en breder bespreekbaar maken van huiselijk geweld en kindermishandeling. Dit gebeurt onder andere in het project 'WIJ...doorbreken de cirkel van geweld', een reizende binnen- en buitenexpositie die vanaf november 2020 door alle regio's kan worden ingezet. Doel hiervan is dat betrokkenen en omstanders eerder advies vragen en/of hulp zoeken, zodat spanningen eerder worden onderkend en verholpen, geweld wordt voorkomen en de inzet van Veilig Thuis niet nodig is.

Het programma GHNT is pas betekenisvol als de gezinnen en huishoudens die eerder en beter in beeld komen, ook goed worden geholpen. Hier richt actielijn 2 'Stoppen en duurzaam oplossen' zich op. Het realiseren van de volgende drie voorwaarden is hierbij essentieel: (1) het implementeren van de visie gefaseerde ketenzorg, (2) het versterken van de lokale (wijk)teams en (3) het implementeren van een aanpak voor gezinnen/huishoudens met de meest complexe problematiek (MDA++).

Alle regio's zijn hier druk mee aan de slag. Het vraagt onder andere om aanpassingen in de inkoop- of subsidievoorwaarden, het opleiden en trainen van professionals (en dit periodiek herhalen), het actualiseren van samenwerkingsafspraken en de samenwerking tussen professionals in de dagelijkse praktijk vormgeven. Net als in 2019 biedt het programmateam GHNT hen ook in 2020 en 2021 een financiële impuls via de projectenpool Van Denken naar Doen. Daarnaast ondersteunt het programmateam GHNT gemeenten bij het versterken van de lokale (wijk)teams[1], regio's bij het inrichten van MDA++ met behulp van de definitieve bouwstenen MDA++ en organisaties met de operationalisering van de visie gefaseerde ketenzorg. De implementatie van een brede trauma-aanpak wordt vormgegeven aan de hand van een routekaart. Er zijn plannen opgesteld voor diverse beroepsgroepen die trauma kunnen signaleren en/of vanuit hun eigen rol kunnen bijdragen aan een betere trauma-aanpak, gericht op het herstel van de gezinsleden.

Hiermee wordt ook een basis gelegd voor het realiseren van de ambitie die in de brief 'Perspectief voor de jeugd' door de minister van VWS en minister voor Rechtsbescherming is uitgesproken, namelijk een effectievere bescherming van jeugd en gezin.[2] In de brief wordt aangekondigd dat eind 2020 besluitvorming plaatsvindt over scenario's die hiervoor zijn ontwikkeld. De ervaringen en ambities van het programma GHNT kunnen worden betrokken bij de verdere uitwerking hiervan.

De inzet op 'eerder en beter in beeld' en 'stoppen en duurzaam oplossen' vormt een belangrijke basis voor de aanpak voor de specifieke groepen zoals opgenomen in actielijn 3. Daarnaast verbindt het programmateam GHNT de aanpak vanuit de programma's Scheiden zonder Schade en Samen tegen Mensenhandel waar mogelijk aan de regionale aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. Hetzelfde zal gaan gelden voor de uitvoering van de actieagenda Schadelijke Praktijken. Tevens werkt het programmateam samen met de Nationaal Rapporteur Mensenhandel, het ministerie van VWS, het ministerie van JenV en de VNG aan de ondersteuning van regio's bij de aanpak van seksueel geweld.

..., maar vraagt een lange adem

De aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling is er nadrukkelijk één van de lange adem. Het is positief om te zien dat huiselijk geweld en kindermishandeling eerder en beter in beeld komen. Het stoppen en duurzaam oplossen van geweld (actielijn 2) vraagt om een langere adem dan de duur van het programma GHNT. Het gaat hierbij met name om het werken volgens de visie gefaseerde ketenzorg, het inrichten van een effectieve trauma-aanpak en het versterken van de lokale (wijk)teams. Om de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling duurzaam te versterken en daarmee daadwerkelijk het verschil te maken in het leven van hen die huiselijk geweld en kindermishandeling ervaren, is het van groot belang dat de hiervoor ingezette acties ook na afloop van het programma GHNT de benodigde aandacht en ondersteuning blijven krijgen, zowel op landelijk, regionaal als lokaal niveau.

---

[1] Hierbij wordt samengewerkt met het programma Zorg voor de Jeugd.

[2] https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2020/03/20/kamerbrief-over-perspectief-voor-de-jeugd

Actielijn 1: Eerder en beter in beeld

Bouwsteen	Wat is gerealiseerd?	Wat loopt?	Acties 2e helft 2020
Bespreekbaar maken	• Publiekscampagne (2019 365.000 bezoekers op de site, eerste 3 maanden 2020 56.000) • Uitbreiding publiekscampagne met ouderenmishandeling • Publiekscampagne uitgebreid vanwege COVID-19 • One-pager spanningen thuis COVID-19 • One-pager wees alert op de thuissituatie COVID-19 • Hackaton Stop Kindermishandeling • Inhoudelijk kader 'Ieder kind geïnformeerd' is ontwikkeld	• Wij...doorbreken de cirkel van geweld • Aanvullende acties om het maatschappelijk geaccepteerd te maken dat mensen elkaar aanspreken bij vermoedens van huiselijk geweld en kindermishandeling • Project 'Ieder kind geïnformeerd'	• Acties afhankelijk van ontwikkeling COVID-19 • Start pilots 'ieder kind geïnformeerd' in verschillende regio's
Implementatie verbeterde meldcode	• Verbeterde meldcode in werking getreden • Afwegingskaders beroepsgroepen • Taakprofiel aandachtsfunctionaris LVAK • E-learning verbeterde meldcode • Algemene meldcode-app Rijksoverheid • App Kinderopvang • App Onderwijs • Onderzoek naar volumegroei meldingen en adviezen VT • Veldnorm kindermishandeling en huiselijk geweld voor ziekenhuizen • Wetsevaluatie verplichte meldcode en VIR • Onderzoek naar invulling stap 2 meldcode/aandachtsfunctionarissen	• Meldcodetour • Veldnorm kindermishandeling en huiselijk geweld voor onderwijs	
Veilig Thuis versterken	• Werkwijze VT geüniformeerd via nieuw handelingsprotocol • Radarfunctie VT ingericht • Versterken van de samenwerking met de beroepsgroepen van de meldcode	• Doorontwikkeling werkwijze Veilig Thuis 2020	• Meerjaren Themaagenda Veilig Thuis • Verbeteren gegevensuitwisseling politie – Veilig Thuis
Forensisch medische expertise voor kinderen versterken		• Ontwikkelen landelijk handelingskader voor de regionale inzet en de bijbehorende samenwerkingsafspraken en kwaliteitsstandaarden	• GGD/GHOR start met regionale verankering FMEK

Actielijn 2: Stoppen en duurzaam oplossen

Bouwsteen	Wat is gerealiseerd?	Wat loopt?	Acties 2e helft 2020
Visie gefaseerde ketenzorg		• Operationaliseren visie 'gefaseerde ketenzorg • Uitdragen visie 'gefaseerde ketenzorg	• Aanbieden masterclass visie 'gefaseerde ketenzorg' voor regionaal projectleiders en contactambtenaren centrumgemeenten
Lokale (wijk)teams versterken	• Kwaliteitskader Werken aan veiligheid voor lokale (wijk) teams en gemeenten vastgesteld door VNG • Zelfscan-instrument • Signaleringsinstrument huiselijk geweld/kinder-mishandeling	• Samenstellen informatiebox voor gemeenten • Ondersteunen gemeenten bij versterken lokale (wijk)teams (i.s.m. Programma Zorg voor de Jeugd) • Beproeven signalerings-instrument	
MDA++	• Start pilots centra onder 1 dak • Start monitoring pilots centra onder 1 dak • Bouwstenen MDA++ gereed	• Expertpool MDA++ • Ondersteunen regio's bij inrichten MDA++	
Traumascreening en passende hulp	• Expertsessies en lessons learned opgehaald in regio's • Routekaart naar meer traumasensitieve professio-nals	• Project trauma-aanpak • Ontwikkeling animaties	• Starten pilots trauma-aanpak
Opvang en onder-steuning verbeteren	• Klantreis Vrouwenopvang • Aanstellen projectleider aanbevelingen Vrouwen-opvang • Onderzoek bedden bedoeld voor crisisopvang	• Experimenten vrouwenopvang • Vervolg aanbevelingen vrouwenopvang • Pilot Sociale Verzekeringsbank (SVB), Belastingdienst en Moviera m.b.t. kinderbijslag en kindgebondenbudget	• Verkennen pilot huurtoeslag
Plegeraanpak	• Tweede pilot spreekuur huiselijk geweld in Oost-Brabant • Verkenning aansluiting ZSM en VT • Onderzoek naar huisverbod met de G4 • Businesscase spreekuren huiselijk geweld • Wet actuele delictsvormen (per 1/1/2020)	• Implementeren actieoverleg • Implementatie ontwikkelagenda Veiligheid Voorop • Ondersteuning van regio's waar reeds sprake is van aansluiting ZSM en VT en ontwikkeling modules voor scholing	• Ontwikkelen instrument inrichten plegeraanbod • Uitbreiding pilots spreekuur huiselijk geweld • Tweede evaluatie spreekuren (inclusief randvoorwaarden landelijke uitrol) • Uitvoering maatregelen ex-partner stalking • Bestuurlijke tafel inzet huisverbod
Sociale steun voor kinderen	• Verdere uitbreiding in Wageningen en Heerlen	• Gesprekken/pilots in verschillende regio's over verdere uitbreiding	

Actielijn 3: Specifieke groepen

Bouwsteen	Wat is gerealiseerd?	Wat loopt?	Acties 2e helft 2020
Seksueel geweld	• Tijdelijke regeling vergoeding eigen risico CSG • Onderzoek slachtoffers online seksueel geweld • Vlogs seksueel misbruik bij kinderen	• Campagne vergroten meldingsbereidheid van slachtoffers • Prevalentiemonitor seksueel geweld	• Effectmeting campagne vergroten meldingsbereidheid • Ondersteunen regio's bij vormgeven aanpak seksueel geweld • Pilot vergoeding eigen risico CSG en onderzoek
Schadelijke traditionele praktijken (STP)	• Opstellen landelijke actieagenda	• Vergroten bewustwording in regio's	• Uitvoering landelijke actieagenda
Kinderen in kwetsbare opvoedsituaties	• Kosten/baten-analyse Buitenshuis-project	• Buitenshuis-project	
Complexe scheidingen	• Herziene NJi-richtlijn 'Scheiden'	• Regiolabs • Onderzoek triage scheidingsproblematiek	
Ouderenmishandeling	• Handreiking ouderenmishandeling artsen gepubliceerd • Uitbreiding lokale allianties financieel misbruik (60) • 5.000 informatieboxen voor ouderen verspreid • Leidraad Veilige zorgrelatie geactualiseerd • Ontwikkeling risicoprofielen kwetsbare ouderen • E-learning signalering ouderenmishandeling	• Tweede oplage informatiebox voor ouderen • Voorbereidingen wetstraject wettelijke verplichting Waarschuwings-register Zorg & Welzijn	• Kader aanpak ouderenmishandeling

1 Inleiding

Eind april 2018 presenteerden de ministeries van Justitie en Veiligheid (JenV) en Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) en de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) het meerjarenprogramma 'Geweld hoort nergens thuis' (GHNT).[3] Het programma GHNT kent een doorlooptijd tot en met 2021. Ambitie is huiselijk geweld en kindermishandeling terug te dringen, de schade van geweld te beperken en de cirkel van geweld, de overdracht van generatie op generatie, duurzaam te doorbreken.

De gemeenten geven de samenwerking in het kader van het programma GHNT vorm op de schaal van 28 regio's (zie bijlage 1). Iedere regio heeft een regionaal projectleider GHNT aangesteld om uitvoering te geven aan de regionale aanpak. Vanuit het programma GHNT zijn er middelen beschikbaar gesteld voor de aanstelling van deze regionaal projectleiders.

1.1 Volgen van de voortgang

Deze voortgangsrapportage geeft de voortgang van de inspanningen van de opdrachtgevers (de ministeries van VWS en JenV en de VNG) en het programmateam GHNT weer. Waar al beschikbaar wordt ook gerefereerd aan concrete (tussen-)resultaten uit projecten die vanuit de projectenpool Van-Denken-naar-Doen 2019 zijn gefinancierd. Zoals in de derde voortgangsrapportage is aangegeven, wordt in de vijfde voortgangsrapportage – in het najaar van 2020 – de regionale stand van zaken met betrekking tot de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling weer in beeld gebracht. Hierin zal ook over de projecten uit de projectenpool worden gerapporteerd.

1.2 Stimuleren en leren

Het programma GHNT omvat drie actielijnen (zie bijlage 2). De drie actielijnen van het programma GNHT bestaan uit verschillende bouwstenen, die op hun beurt weer bestaan uit een groot aantal thema's. Een groot aantal vraagt om uitwerking en uitvoering op regionaal of lokaal niveau. Hiertoe is een regionale aanpak ingericht. Het programmateam GHNT ondersteunt en stimuleert regio's in het behalen van het gewenste niveau op alle bouwstenen en thema's. Het stimuleren van het onderling leren, via informeren, kennisoverdracht of ervaringen uitwisselen is daar een belangrijk onderdeel van.

Projectenpool Van-Denken-naar-Doen 2020-2021

De projectenpool Van-Denken- naar-Doen is onderdeel van de algemene ondersteuning die het programmateam GHNT biedt in de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. In 2019 ondersteunde het programma GHNT lokale en regionale projecten die een structurele bijdrage leveren aan de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling financieel. Ook in 2020 en 2021 krijgen gemeenten de mogelijkheid om financiële ondersteuning te vragen voor thema's die bijdragen aan de ontwikkelingen in de aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling. De regio's kunnen in 2020 aanvragen indienen voor projecten die lopen in 2020 en/of 2021. Er is hiervoor ruim 5 miljoen euro beschikbaar. Het programmateam GHNT houdt via de 28 regionaal projectleiders zicht op de voortgang van de projecten, bevordert het delen van de ervaringen en lerende elementen en stimuleert het duurzaam borgen van de resultaten.

Landelijke programmadag GHNT en dialoogsessies

Op 5 maart 2020 vond de eerste landelijke programmadag GHNT plaats. Ruim 140 deelnemers (waaronder regionaal projectleiders GHNT, verantwoordelijke beleidsambtenaren van gemeenten en Rijksoverheid, leden van het kernteam, de stuurgroep en de spiegelgroep) waren aanwezig. Naast een

[3] https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/huiselijk-geweld/documenten/beleidsnota-s/2018/04/25/geweld-hoort-nergens-thuis-aanpak-huiselijk-geweld-en-kindermishandeling

kort plenair programma lag de nadruk op interactieve werksessies. Deze stonden in het teken van de actuele pijlers onder het programma GHNT: trauma-aanpak, versterken lokale (wijk-) teams, MDA++ en de visie gefaseerde ketenzorg. Een speciale werksessie was er rondom de inzet van ervaringsdeskundigen in de regio. Ook was er ruimte om informatie op te halen en in gesprek te gaan met verschillende aan het programma GHNT gelieerde initiatieven en programma's, zoals de serious game tegen ouderenmishandeling 'Wie helpt?!', de impactmonitor, het nieuwe project 'WIJ... doorbreken de cirkel van geweld', de ontwikkelagenda Veiligheid Voorop, het Buitenshuis-project, het project Take a Break en de programma's Zorg voor de Jeugd en Scheiden zonder Schade.

Naast de landelijke programmadag wisselen de regionaal projectleiders GHNT ook in kleiner verband ervaringen, inzichten en dilemma's uit. Drie keer per jaar organiseert het programmateam GHNT dialoogsessies waarin regionaal projectleiders GHNT met elkaar in gesprek gaan. Daarnaast zoeken de projectleiders elkaar op inhoudelijke onderwerpen op.

1.3 Spiegelgroep ervaringsdeskundigen GHNT

De spiegelgroep ervaringsdeskundigen GHNT adviseert het programmateam GHNT gevraagd en ongevraagd bij de uitvoering van haar werkzaamheden. De leden zijn onder andere actief betrokken bij het vormgeven van de trauma-aanpak, het project Ieder Kind Geïnformeerd, het uitwerken van de visie gefaseerde ketenzorg, de experimenten in de vrouwenopvang en de werkzaamheden van de commissie Onderzoeksprogramma Geweld Hoort Nergens Thuis. Hierdoor sluit de inzet van het programmateam GHNT beter aan bij de behoefte van de betrokkenen. In de laatste helft van 2019 is in samenwerking met regionaal projectleiders GHNT en vertegenwoordigers van gemeenten gewerkt aan een handreiking waarin wordt beschreven op welke manier ervaringsdeskundigheid effectief kan worden ingezet. Dit vraagt namelijk iets van zowel professionals als ervaringsdeskundigen. De handreiking wordt in 2020 gebruikt om in drie pilotregio's de inzet van ervaringsdeskundigheid te beproeven en verder te ontwikkelen. Aan de hand van deze pilots wordt – waar nodig – de handreiking aangepast. Daarnaast hebben de leden van de spiegelgroep eind 2019 een drukbezochte bijeenkomst georganiseerd. Hierin onderzochten ervaringsdeskundigen, contactambtenaren en regionaal projectleiders samen hoe ervaringskennis en -deskundigheid in het domein van zorg en veiligheid praktisch kan worden ingezet om de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling te verbeteren.

1.4 Borging

De aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling is er nadrukkelijk één van de lange adem. Dit vraagt om een continue inspanning. Maar ook het inrichten van een volwaardig systeemgerichte en multidisciplinaire aanpak overstijgt de duur van het programma GHNT. Het is van groot belang dat de ingezette ontwikkeling en acties de benodigde aandacht en ondersteuning blijven krijgen, zowel op landelijk, regionaal als lokaal niveau. Het programmateam GHNT richt zich nu al waar mogelijk op het borgen van (de resultaten van) ingezette ontwikkelingen, acties en initiatieven.

Voor instrumenten die door of in opdracht van het programmateam GHNT zijn ontwikkeld, zoals het kwaliteitskader Werken aan veiligheid voor lokale (wijk)teams en gemeenten en de Bouwstenen MDA++ wordt bij de vaststelling ervan ook de verantwoordelijkheid voor de verdere implementatie, het gebruik en de actualisatie van het instrument belegd. De uitvoering van de impactmonitor en het onderzoeksprogramma kennen een meerjarig tijdspad, en zijn voor die periode geborgd in bestaande structuren en organisaties zoals ZonMW, het Nederlands Jeugd Instituut (NJI) en het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS).

Bij de inrichting van het programma is rekening gehouden met het borgen van de kennis en informatie die wordt verzameld gedurende de looptijd van het programma GHNT. De website en het forum van het programma GHNT maken duurzaam onderdeel uit van de website van de VNG. Na afloop van het programma blijft op deze manier de kennis en informatie vindbaar en toegankelijk.

Het inrichten van een effectieve trauma-aanpak (inclusief screening van alle slachtoffers) en de implementatie van de visie gefaseerde ketenzorg[4] in alle betrokken organisaties en beroepsgroepen vragen nadrukkelijk om een langere adem dan de duur van het programma GHNT. Het programmateam GHNT brengt voor deze thema's in kaart wat er voor nodig is om de ingezette ontwikkeling door te zetten, zowel op landelijk, regionaal als lokaal niveau en zoekt ook hier naar geschikte partijen die het eigenaarschap in kunnen vullen.

[4] Landelijk visiedocument 'Eerst samenwerken voor veiligheid, dan samenwerken voor risicogestuurde zorg', GGD GHOR Nederland, 2016.

2 Impactmonitor en onderzoeksprogramma

Het is van belang om te weten of de inzet van alle betrokken partners op de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling daadwerkelijk bijdraagt aan veiligheid en het duurzaam stoppen van geweld in het leven van hen die het raakt. Daarom heeft de door de minister van VWS, mede namens de minister voor Rechtsbescherming, ingestelde onafhankelijke commissie Onderzoeksprogramma Geweld hoort nergens thuis een impactmonitor ontwikkeld. Deze impactmonitor laat op structurele basis zien hoe het er in Nederland voorstaat met de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling, en levert input waarmee alle betrokken partijen mét elkaar en ván elkaar kunnen leren om zo de aanpak van kindermishandeling en huiselijk geweld verder te verbeteren.

De eind 2019 door het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) opgeleverde Impactmonitor Huiselijk Geweld en Kindermishandeling 2019[5] was de eerste editie van deze nieuwe monitor. Eind 2020 komt de volgende versie van de impactmonitor in rapportvorm beschikbaar, waarin onder meer informatie opgenomen wordt over het welbevinden van gezinnen waar huiselijk geweld of kindermishandeling heeft gespeeld.[6]

Online is het dashboard van de impactmonitor beschikbaar[7], dat regelmatig wordt geactualiseerd. Dit is op 6 mei 2020 voor het laatst gebeurd. Hier kunnen regio's informatie vinden over de eigen regio en deze vergelijken met andere regio's.

Daarnaast zijn begin 2020 de eerste onderzoeken gestart vanuit het door de commissie opgestelde onderzoeksprogramma Geweld hoort nergens thuis. Het gaat om onderzoeken naar de variabelen die voorwaardelijk zijn om te kunnen samenwerken en regisseren rondom complexe huiselijk geweld en kindermishandeling casuïstiek en om onderzoeken naar herstel van veiligheid en systeemgerichte aanpakken van trauma als gevolg van huiselijk geweld en kindermishandeling. Later in het jaar starten ook onderzoeken naar goede aanpakken voor (vroeg-)signalering en naar professionele norm/kennisverwerving.

---

[5] Kamerstukken II, 2019/20, 28 345, nr. 226.

[6] De bron voor deze gegevens is het onderzoek dat het Verweij Jonker Instituut in samenwerking met Augeo uitvoert in dertien Veilig Thuis-regio's. In november 2019 hebben het programma GHNT, Augeo en het Verweij Jonker Instituut een bijeenkomst georganiseerd waarin de eerste tussenresultaten zijn gedeeld met de regionaal projectleiders van het programma GHNT en ruim 100 gemeenten.

[7] https://dashboards.cbs.nl/v2/dashboardimpactmonitor_hgkm/

Lopende onderzoeken

Aanpak HGKM in het lokaal veld: randvoorwaarden voor regie, samenwerking en afstemming op operationeel niveau (december 2019 - augustus 2021)

Dit onderzoek, uitgevoerd door Regioplan, het Athena Instituut en Hiemstra en De Vries, beoogt bij te dragen aan de verbetering van de effectiviteit van de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling in het lokaal veld. Binnen de aanpak van HGKM wordt gestreefd naar systeemgericht, multidisciplinair samenwerken en samenwerken vanuit een gedeelde focus op veiligheid. Het tot stand brengen van goede regie, samenwerking en afstemming blijkt in de praktijk echter een zware opgave. Dit project werkt in de uitvoeringspraktijk aan het identificeren en tegelijkertijd wegnemen van de barrières die bestaan op operationeel, organisatie- en netwerkniveau. Dat gebeurt door middel van de methode Reflexieve Monitoring in Actie, een gevalideerde methode voor de monitoring en ondersteuning van projecten die gericht zijn op systeeminnovatie. Dat levert kennis op die breder toepasbaar is binnen de aanpak van HGKM maar ook breder: binnen het hele sociaal domein.

Effectively intervening in traumatized parents and children after structural domestic violence: An individualized multi-component approach (december 2019 - juli 2023)

Het meemaken van huiselijk geweld kan zeer schadelijk zijn voor kinderen. Dit soort ervaringen kan leiden tot traumasymptomen bij zowel kinderen als ouders en verstoringen in de ouder-kind relatie. Er is momenteel nog weinig kennis beschikbaar over effectieve elementen en mechanismes van interventies voor getraumatiseerde gezinnen na huiselijk geweld. Ook ontbreekt het antwoord nog op de vraag wanneer welke interventiecomponenten moeten worden ingezet om structurele veiligheid te bereiken in deze gezinnen. Het huidige onderzoek zal starten met het ophalen van de beschikbare kennis uit de wetenschappelijke literatuur, experts in het veld en (oud)-cliënten, om vervolgens een beslisboom te ontwikkelen voor het op maat vormgeven van een systeemgericht interventieprogramma. Vervolgens zullen de meerwaarde van de beslisboom en de effectiviteit van het interventieprogramma worden onderzocht in gezinnen met jonge kinderen (0-6 jaar) in een gerandomiseerd onderzoek.

Samenwerking bij kinderbeschermingsmaatregelen rond de geboorte (december 2019 - augustus 2021)

Soms is er al sprake van kindermishandeling voor de geboorte van een kind of van een hoog risico of gevaar meteen vanaf de geboorte. De Raad voor de Kinderbescherming kan dan bij de rechter vragen om een (voorlopige) ondertoezichtstelling (OTS) tijdens de zwangerschap of in ernstige situaties om een uithuisplaatsing (UHP) bij de geboorte. Dit zijn moeilijke en ingrijpende beslissingen en kunnen traumatisch zijn voor vrouwen en hun eventuele partner. Ook voor de betrokken professionals hebben deze situaties grote impact. Soms zelfs zodanig dat zij niet meer willen melden of meewerken aan de uitvoering van een kinderbeschermingsmaatregel. Om die redenen is het van groot belang om te kijken hoe deze processen nu, bij de Nederlandse ziekenhuizen, verlopen. En, hoe de samenwerking bij de voorbereiding en uitvoering van kinderbeschermingsmaatregelen rond de geboorte landelijk kan worden verbeterd. Omdat het Amsterdam UMC hiervoor al een samenwerkingsprotocol heeft, gaan we dit protocol eerst evalueren en waar nodig aanpassen. Tegelijkertijd onderzoeken we of andere ziekenhuizen in het land met een protocol of samenwerkingsafspraken werken. Daarna gaan we het verbeterde protocol in de praktijk gedurende een periode monitoren. Dat doen we bij professionals maar ook bij zwangeren en hun eventuele partner die een OTS en/of UHP rond de geboorte van hun baby hebben meegemaakt.

Zorg en beschermingsarrangementen als instrument om de complexiteit van het gewelds-probleem in gezinnen beter te begrijpen en aan te pakken (september 2019 - mei 2021)

In Zaanstreek/Waterland is een samenwerkingsplan ontwikkeld om de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling te verbeteren: 'Allen voor één'. Acht gemeenten en alle relevante veiligheidspartners en zorgpartners hebben zich hieraan gecommitteerd. Dit actiegerichte onderzoek heeft tot doel om gezamenlijk met het veld te komen tot beschermingsarrangementen waarbij de gezinsproblematiek uitgangspunt is.

Het onderzoek bestaat uit drie fasen. Allereerst zullen we gezinspatronen omschrijven met de gewenste zorg en bescherming (een samenspel van activiteiten en maatregelen). Vervolgens worden per gemeente casuïstiekbijeenkomsten gehouden. Deze bijeenkomsten hebben tot doel oplossingen te zoeken voor de problematiek vanuit de behoeften van de verschillende gezinsleden. De naar voren gebrachte oplossingen die niet binnen het bestaande systeem mogelijk zijn, worden (bestuurlijk) mogelijk gemaakt. In de derde fase wordt onderzocht of de bedachte oplossingen ook daadwerkelijk in de praktijk worden uitgevoerd en of deze ook tot duurzame veiligheid en verbetering van de problemen leiden.

Rewind and Fast Forward: Effectiviteit van een intensieve trauma- en gezinsgerichte behandeling voor kinderen blootgesteld aan huiselijk geweld (december 2019 - juli 2023)

Er is behoefte aan een effectieve behandeling voor kinderen, gericht op de gevolgen van geweld in het gezin. Huidig onderzoek betreft een effectiviteitsstudie naar FITT, een behandeling voor kinderen met traumaklachten als gevolg van huiselijk geweld. FITT bestaat uit psycho-educatie, traumatherapie, oudertraining en systeemtherapie. FITT wordt binnen de geestelijke gezondheids-zorg aangeboden aan kinderen (en hun ouders) tussen de 12 en 20 jaar die zijn blootgesteld aan huiselijk geweld. Uniek aan FITT is de gecombineerde aanpak gericht op traumaverwerking en het gezinssysteem. Binnen het onderzoek wordt de meerwaarde van de gezinsgerichte component, ten opzichte van alleen traumaverwerking, getoetst. In het onderzoek worden veranderingen op het gebied van veiligheid en trauma, bij 64 kinderen en hun ouders, in kaart gebracht.

3 Actielijn 1: Eerder en beter in beeld

Eerder en beter in beeld

- Bespreekbaar maken
- Werkgevers alerter maken
- Zorgen dat professionals met de meldcode werken
- Veilig Thuis versterken
- Verbeteren feiten-onderzoek
- Lokale teams versterken
- Forensisch medische expertise versterken

Het eerder en beter in beeld krijgen van signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling maakt het mogelijk eerder te handelen waardoor de duur van het geweld wordt verkort en erger kan worden voorkomen.

3.1 Bespreekbaar maken

Huiselijk geweld en kindermishandeling bevinden zich nog te vaak in de taboesfeer. Zo blijft het geweld jarenlang in stand. Om deze problematiek eerder in beeld te krijgen, moet het voor betrokkenen, omstanders en professionals makkelijker worden om zorgen bespreekbaar te maken en om in actie te komen.

Project uit de projectenpool

In het project **Open de voordeur** hebben ervaringsdeskundigen/vrijwilligers in de regio Zaanstreek-Waterland, ondersteund door professionals, inwoners over het thema huiselijk geweld en kindermishandeling geïnformeerd. Zij hebben voorlichting en advies gegeven aan overheids-, zorg- en onderwijsinstellingen, bedrijven, sportverenigingen en in buurthuizen. Binnen de looptijd van het project zijn er zeventien vrijwilligers geworven en is bij zestien organisaties een presentatie gegeven. Het project **Open de voordeur** is door de gemeenten in de regio opgenomen in de regiovisie en wordt gefinancierd.

Publiekscampagne

De website (www.ikvermoedhuiselijkgeweld.nl) werd in 2019 ruim 365.000 keer bezocht. In de eerste drie maanden van 2020 is dit ruim 56.000 keer gebeurd. Naar aanleiding van COVID-19 is de landelijke publiekscampagne 'Het houdt niet op, totdat je iets doet' aangepast. Bezoekers worden direct doorgeleid naar een nieuwe website www.ikdoeietstegenhuiselijkgeweld.nl. Deze website maakt onderdeel uit van een eind april gestarte extra publiekscampagne met handelingsperspectieven voor slachtoffers en omstanders. De campagne bestaat uit een TV-spot, waarin drie situaties worden getoond van oplopende spanningen met als mogelijk gevolg huiselijk geweld en/of kindermishandeling. In drie verschillende radio-spots worden deze situaties verder uitgediept. Daarnaast zijn er middelen ontwikkeld voor social media. Ook wordt gekeken naar creatieve inzet van de campagne op die plaatsen, waar betrokkenen bij huiselijk geweld en/of kindermishandeling en omstanders ten tijde van het schrijven van deze rapportage nog wel komen, zoals supermarkten en apotheken. De afsluitende boodschap onder deze campagne is steeds: *Het houdt niet op, totdat je iets doet. Praat er over of vraag advies. Ga naar www.ikdoeietstegenhuiselijkgeweld.nl of bel 0800-2000.*

WIJ... doorbreken de cirkel van geweld

WIJ... doorbreken de cirkel van geweld

In 2020 werkt het programmateam GHNT samen met de Stichting Open Mind aan het project 'WIJ...doorbreken de cirkel van geweld'. Dit is een reizende binnen- en buitenexpositie die vanaf november 2020 door alle GHNT-regio's kan worden ingezet in het kader van hun regionale aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. Hiermee wordt het eerder en breder bespreekbaar maken van huiselijk geweld en kindermishandeling in de regio verder versterkt. Regio's die de expositie adopteren ontvangen hierbij een toolkit communicatie om de impact van de regionale activiteiten rondom de expositie te versterken. Inmiddels is er vanuit zeven regio's interesse getoond. Naast de concrete samenwerking op dit project met de Stichting Open Mind, onderzoekt het programmateam nog een aantal andere vormen om het gesprek over huiselijk geweld en kindermishandeling te faciliteren.

Ieder kind geïnformeerd

Kinderen moeten weten wat hun rechten zijn, en in een veilige omgeving kunnen praten over hun situatie thuis aan de hand van de drie P's uit het Verdrag inzake de rechten van het kind (IVRK): 'provision, protection, participation', oftewel het recht op voorzieningen, bescherming en participatie. Het is belangrijk dat kinderen leren over de (wettelijke) normen van geweldloos opvoeden en geweldloze relaties en dat het normaal is om te praten over hoe het thuis gaat, ook als het daar moeilijk is.

Vanuit het programma GHNT is daarom een inhoudelijk kader ontwikkeld dat kinderen informeert aan wat zij nodig hebben voor een gezonde ontwikkeling (onder andere veiligheid) en zich richt op attitudebeïnvloeding bij kinderen van 0 tot 23. In het inhoudelijke kader is uitgewerkt wat de professional moet weten en doen en wat het kind moet weten en (kan) doen. Daarnaast worden randvoorwaarden opgesteld waaraan moet worden voldaan om veilig te kunnen praten over hoe het thuis gaat. Het kader wordt in 2020 verder uitgewerkt zodat het zoveel mogelijk aansluit bij bestaande schoolprogramma's en materialen. In de tweede helft van 2020 zullen pilots starten waarin het inhoudelijke kader wordt beproefd.

Om kinderen en jongeren te informeren en om jongeren handvatten aan te reiken wat zij kunnen doen als ze te maken hebben met kindermishandeling is door de provincie Limburg de app Care-Free ontwikkeld.

Curriculum onderwijs

Via 'curriculum.nu' doen leraren uit het basisonderwijs, speciaal onderwijs en voortgezet onderwijs voorstellen voor de herziening van het curriculum. Het programmateam GHNT heeft samen met het Kinderrechtencollectief, Unicef Nederland, Augeo Foundation en de Hogeschool Utrecht het voorstel gedaan om kinderrechten een plek te geven in de bouwstenen van de leergebieden Burgerschap en Mens & Maatschappij. Op 10 oktober 2019 zijn de voorstellen door de negen ontwikkelteams overhandigd aan de minister voor basis- en voortgezet onderwijs en media.[8] Over de status van deze voorstellen en een voorstel voor het vervolgproces is de Kamer op 9 december 2019 geïnformeerd.[9] Het eindadvies van de ontwikkelteams geeft op het leergebied Burgerschap aanknopingspunten om kinderrechten aan de orde te stellen.

3.2 Implementatie verbeterde meldcode

Vanaf 1 januari 2019 is de verbeterde meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling van kracht voor zelfstandige professionals, zoals artsen, en organisaties waar professionals uit de sectoren (jeugd)gezondheidszorg, onderwijs, kinderopvang, maatschappelijke ondersteuning, jeugdhulp en justitie werken. Hiervoor zijn per sector afwegingskaders opgesteld. Met de inwerkingtreding van de verbeterde meldcode en de radarfunctie bij Veilig Thuis komen vermoedens van acute en structurele onveiligheid eerder bij Veilig Thuis terecht. De verbeterde meldcode en de radarfunctie bij Veilig Thuis moeten ervoor zorgen dat duurzame veiligheid ook op lange termijn wordt bevorderd, met naar verwachting minder hermeldingen bij Veilig Thuis tot gevolg.

Meldcodetour

De meldcodetour gaat sinds 2019 het hele land door om professionals wegwijs te maken in de stappen van de meldcode en de samenwerking tussen professionals uit de verschillende beroepsgroepen te verbeteren. De bijeenkomsten van de meldcodetour worden overal goed bezocht en positief beoordeeld door de professionals uit verschillende beroepsgroepen. In samenwerking met de regionaal project-leiders GHNT vinden bijeenkomsten plaats in de GHNT-regio's. Per GHNT-regio wordt gekeken of er een brede bijeenkomst wordt georganiseerd of dat de focus wordt gelegd op specifieke thema's en/of beroepsgroepen, bijvoorbeeld ouderenmishandeling, onderwijs of thuiszorg. In de bijeenkomsten gaan professionals in kleinere groepen aan de slag met herkenbare casuïstiek en dilemma's bij de toepassing van de meldcode. De professionals krijgen tijdens de bijeenkomst de gelegenheid om geleerde lessen te delen en worden actief gemotiveerd om vervolgacties handen en voeten te geven. De kennisinstituten NJI en Movisie zijn betrokken bij de meldcodetour voor de borging van de opgehaalde ontwikkelpunten. Daarnaast vindt na elke meldcodetour in de regio een gesprek plaats met de regionale projectleider over de wijze waarop de (opgedane) kennis in de regio duurzaam wordt geborgd. Op de website www.meldcodetour.nl is meer informatie te vinden. Tot nu toe zijn negen bijeenkomsten georganiseerd in vier GHNT-regio's (Kennemerland, West-Brabant, Kop van Noord-Holland en Alkmaar-West-Friesland). De bijeenkomsten in de andere GHNT-regio's staan op de planning voor het najaar 2020 in verband met COVID-19.

[8] https://www.curriculum.nu/voorstellen/

[9] https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2019Z24479&did=2019D50495

E-learning verbeterde meldcode

In het kader van de implementatie van de verbeterde meldcode zijn door Augeo Foundation mede met steun van het ministerie van VWS de e-learning cursussen 'Werken met een meldcode' voor (aankomend) professionals aangepast en opnieuw verspreid. Het betreft online cursussen voor meer dan 25 verschillende beroepsgroepen en 18 beroepsopleidingen. Vanaf de invoering waren iedere maand 9.000 (aankomende) professionals actief aan het leren. Hiermee zijn in totaal in 2019 en in het eerste kwartaal 2020 ruim 120.000 cursisten bereikt. Dit is een 33% groei ten opzichte van voorgaande jaren. Augeo Foundation ziet dit als een effect van de invoering van de verbeterde meldcode.

Aandachtsfunctionarissen

Een aandachtsfunctionaris speelt een belangrijke rol bij de implementatie en borging van de meldcode in een organisatie. Daarom heeft het ministerie van VWS een verkennend onderzoek laten uitvoeren naar hoe organisaties (per sector) de rol van een aandachtsfunctionaris of van een deskundig collega hebben vormgegeven bij vermoedens van huiselijk geweld en kindermishandeling en welke uitdagingen en goede voorbeelden er zijn bij organisaties bij de implementatie van de meldcode. De resultaten van dit onderzoek en eventuele vervolgstappen om het gebruik van aandachtsfunctionarissen binnen organisaties te stimuleren zullen worden toegestuurd aan de Kamer.

App meldcode kindermishandeling voor onderwijs

Speciaal voor het onderwijs is de gratis app 'Meldcode kindermishandeling' ontwikkeld in navolging van het succes van de app 'Meldcode kinderopvang'. Deze app biedt docenten en leerkrachten in het onderwijs handvatten rond het signaleren en handelen bij vermoedens van huiselijk geweld of kindermishandeling. Ook is er algemene informatie te vinden over huiselijk geweld en kindermishandeling en de meldcode, alsook praktijkvoorbeelden rond de aanpak ervan en een aantal tools. De app is laagdrempelig, anoniem en gericht op gebruik in de dagelijkse praktijk van scholen. De app biedt de mogelijkheid om digitaal te melden. De app 'Meldcode kindermishandeling' levert hiermee een stevige bijdrage aan een duurzame borging van het gebruik van de meldcode in de diverse geledingen van het onderwijs. De app is ontwikkeld door de PO-Raad, VO-raad, MBO Raad en de Algemene Vereniging Schoolleiders met ondersteuning van het ministerie van VWS. De app is in april 2020 gelanceerd. Juist in de periode waar onderwijs op afstand plaatsvond vanwege COVID-19 ondersteunt de app docenten en leerkrachten bij het signaleren van problemen en maakt het makkelijker en laagdrempeliger voor docenten en leerkrachten om advies in te winnen bij Veilig Thuis.

Veldnorm kindermishandeling en huiselijk geweld

In september 2019 is de Veldnorm kindermishandeling en huiselijk geweld voor ziekenhuizen geactualiseerd. Dit is gefaciliteerd door de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd en het ministerie van VWS. Deze veldnorm beschrijft randvoorwaarden, zoals een geschoolde aandachtsfunctionaris en scholing, die ziekenhuisbreed nodig zijn zodat de professionals beter kunnen werken met de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. De veldnorm is ontwikkeld met behulp van experts uit de beroepsgroepen Nederlandse Vereniging voor Spoedeisende Hulp Artsen, Nederlandse Vereniging Spoedeisende Hulp Verpleegkundigen, Nederlands Vereniging voor Heelkunde, Nederlandse Vereniging voor Kindergeneeskunde en de Vereniging Vertrouwensartsen inzake Kindermishandeling.

Veldnorm onderwijs

In navolging van de veldnorm kindermishandeling en huiselijk geweld voor ziekenhuizen ontwikkelen de Algemene Vereniging Schoolleiders (AVS), PO-Raad en VO-Raad vanuit de Beweging tegen Kindermishandeling (BTK) een veldnorm om de verbeterde meldcode te implementeren binnen het onderwijs. Met de veldnorm beoogt het onderwijs (AVS, PO-raad, VO-raad en met betrokkenheid van de MBO Raad) dat de meldcode in het onderwijs een levend en gedragen protocol is en hiermee te realiseren dat:

- elke school een aandachtsfunctionaris heeft en scholing structureel plaatsvindt;
- onderwijspersoneel minder handelingsverlegen is in het uitvoeren in de stappen van de meldcode;
- elk schoolbestuur de aanpak van kindermishandeling in haar beleid heeft ingebed;
- elk niveau binnen de school (bestuur – directie – uitvoerend) zich verantwoordelijk voelt voor de aanpak van kindermishandeling.

Project uit de projectenpool: Inzet beroepsopleidingen (Zuid-Limburg)

- Doel van dit project is om het onderwerp huiselijk geweld en kindermishandeling structureel in het curriculum van studenten van de Zuyd Hogeschool te borgen en het signaleren van huiselijk geweld en kindermishandeling door docenten en medestudenten te bevorderen.
  - In november 2019 heeft een groot aantal studenten en docenten van de Zuyd Hogeschool een programma over huiselijk geweld en kindermishandeling gevolgd. Dit bestond uit een college over huiselijk geweld en kindermishandeling, een workshop over de meldcode en een workshop met ervaringsdeskundigen.
  - Studenten, studentendecanen en docenten van de Zuyd Hogeschool volgen e-learnings over de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling.
  - Er zijn intervisiebijeenkomsten voor docenten, studentenpsychologen en studentendecanen van de opleidingen logopedie en fysiotherapie gepland. Vanwege COVID-19 zijn deze echter uitgesteld.
  - Hetzelfde geldt voor de Dag voor Interprofessionalisering die met medewerking van ervarings-deskundigen van de Jongeren Taskforce wordt georganiseerd.

Evaluatie wet meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling en de wet verwijsindex risicojongeren

De resultaten van de evaluaties van de wet meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling en de wet verwijsindex risicojongeren en eventuele vervolgstappen zullen worden toegestuurd aan de Kamer.

3.3 Veilig Thuis versterken

Op 1 juli 2017 is het Landelijk Netwerk Veilig Thuis (LNVT) gestart met de uitvoering van het Meerjarenprogramma Veilig Thuis. In 2017 en 2018 stond het meerjarenprogramma Veilig Thuis in het teken van het (door)ontwikkelen van een aantal producten voor de 26 Veilig Thuis-organisaties, zoals het vernieuwde handelingsprotocol en informatieprotocol, het voorbereiden op de inwerkingtreding van de verbeterde Meldcode en de radarfunctie. In 2019 zijn Veilig Thuis-organisaties vanuit het meerjaren-programma ondersteund in de regionale implementatie van de nieuwe werkwijze. Verhoogde instroom, personeelswisselingen, werkdruk en knelpunten bij de overdracht vormden hierbij belemmeringen.

In 2019 heeft het LNVT daarnaast verkend hoe de samenwerking in de fase na het Meerjarenprogramma vormgegeven kan worden en hoe de ontwikkelde producten (waaronder het handelingsprotocol, het informatieprotocol en de Basis Set Uniforme Registratie Veilig Thuis) geborgd kunnen worden. Uit deze verkenning is onder andere voortgekomen dat medio 2020 in afstemming met gemeenten een meerjaren thema-agenda wordt opgesteld en dat het handelingsprotocol en de verbeterde meldcode onder het thema 'werkwijze Veilig Thuis' worden doorontwikkeld.
Het jaar 2020 staat in het teken van borging en doorontwikkeling op drie thema's:

- Informatiemanagement. Het gaat hier bijvoorbeeld om het opleveren van landelijke cijfers over meldingen en adviezen (inclusief duiding), de borging na 2020 en het waar nodig aanpassen van werkwijzen en processen.
- Kennis voor de professionals: er worden dit jaar verdiepende modules ontwikkeld en specifieke modules voor bijvoorbeeld vertrouwensartsen bij Veilig Thuis.
- Zorg en Straf. Het LNVT draagt namens de Veilig Thuis-organisaties bij aan het versterken van de samenwerking tussen Veilig Thuis, politie en justitieorganisaties. Dit wordt onder meer vormgegeven in de meerjarenontwikkelagenda 'Veiligheid Voorop' (gefaciliteerd door het ministerie van JenV). Zie paragraaf 4.6 voor de voortgang van de activiteiten uit de ontwikkelagenda 'Veiligheid Voorop'.

Het LNVT zorgt voor de afstemming met de 26 Veilig Thuis organisaties over de afspraken die in andere netwerken, zoals het Landelijk Netwerk Zorg Straf, worden gemaakt. Verder draagt het LNVT zorg voor de consistentie tussen nieuwe werkwijzen die LNVT met partnerorganisaties ontwikkelt en het eigen Handelingsprotocol en de beleidsinformatie Veilig Thuis. LNVT verwerkt de opbrengsten van de lessen uit Veiligheid Voorop voor zover gereed in 2020 in de eigen trainingsmodules en blended learning.

Acties naar aanleiding van stijging adviezen en meldingen Veilig Thuis

Het ministerie van VWS heeft in samenwerking met de VNG een onderzoek laten uitvoeren naar aanleiding van signalen over een sterke stijging van het aantal adviesvragen en meldingen bij Veilig Thuis-organisaties. Dit rapport is op 17 april j.l. aan de Tweede Kamer aangeboden. Uit het onderzoek blijkt dat de totale stijging van het aantal adviezen en meldingen hoger is dan de eerder geraamde stijging van 5%. In de periode 2017-2019 is het aantal adviezen gemiddeld met 39% toegenomen, het aantal meldingen met 28%. Hierbij is er een grote variatie tussen de VT-regio's. De invoering van de verbeterde meldcode is volgens het onderzoek de belangrijkste verklaring voor de stijging van het aantal adviezen en meldingen. Het onderzoeksrapport schetst ook de gevolgen van deze toename voor Veilig Thuis en de keten, inclusief diverse oplossingsrichtingen. De VNG, VWS, JenV en het Landelijk Netwerk Veilig Thuis hebben vervolgacties op de korte en lange termijn geïnventariseerd. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen ketenbrede en Veilig Thuis-specifieke oplossingen. Vanaf dit jaar komen er structureel extra middelen vrij voor Veilig Thuis (€38,6 miljoen).

Politiemeldingen

De politie is in de regel als eerste achter de voordeur na een 112-melding over een incident van huiselijk geweld of kindermishandeling. Zij zijn er bij escalatie vaak eerder dan andere professionals. En als de politie komt, is er vaak ook iets ernstigs aan de hand. Politie en Veilig Thuis werken daarom intensief samen om politiemeldingen aan Veilig Thuis beter en sneller op te pakken. Zo wordt er nu gewerkt aan een verbetering in de gegevensuitwisseling, waarbij de melding van de politie met de relevante contextinformatie direct geautomatiseerd beschikbaar komt voor Veilig Thuis. Hierdoor worden de administratieve handelingen bij Veilig Thuis verminderd en is er een snellere doorlooptijd mogelijk. Tevens wordt het voor Veilig Thuis mogelijk om geautomatiseerd terug te koppelen aan de politie ten behoeve van de uitkomst van de veiligheidsbeoordeling of om te verzoeken de melding aan te vullen met meer contextinformatie. Tot slot, politie en Veilig Thuis hebben modules voor deskundigheids-bevordering ontwikkeld op het gebied van huiselijk geweld en kindermishandeling. Deze modules starten in 2020 in de eenheden en de Veilig Thuis-organisaties, zo leren zij van elkaars kennis en kunde.

3.4 Forensisch medische expertise voor kinderen versterken

De ketenpartners in de zorg- en justitieketen die betrokken zijn bij de aanpak van kindermishandeling maken samenwerkingsafspraken over de inzet van forensisch medische expertise bij kinderen (FMEK), op basis van de Handreiking Samenwerken bij strafbare kindermishandeling. Hierbij stellen de partijen ook met elkaar kwaliteitseisen op voor FMEK. Deze nieuwe samenwerkingsafspraken worden vanaf het derde kwartaal van 2020 geïmplementeerd. Deze implementatie gaat enige vertraging oplopen door de grote inzet van de GGD'en bij de bestrijding van COVID-19.

4 Actielijn 2: Stoppen en duurzaam oplossen

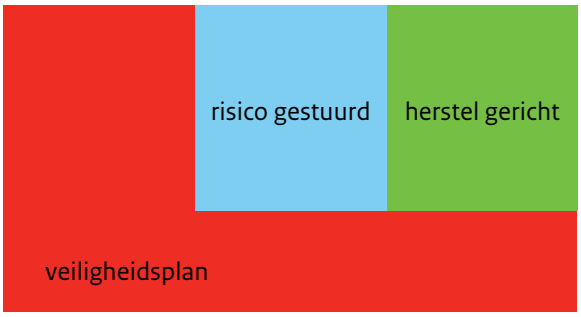
Stoppen en duurzaam oplossen

- Multidisciplinair en systeemgericht samenwerken
- Traumascreening en passende hulp
- Plegeraanpak
- Scholen sneller informeren
- Opvang en passende ondersteuning voor slachtoffers verbeteren

Om de cirkel van geweld duurzaam te doorbreken is het nodig dat er veiligheid wordt gecreëerd in onveilige situaties. Hiervoor is goede afstemming nodig met partijen die – waar nodig onder dwang – (veiligheids)maatregelen kunnen treffen en hulp kunnen bieden aan het gehele gezin/huishouden, inclusief hulp gericht op het verwerken van trauma's.

4.1 Visie gefaseerde ketenzorg

Vaak gebeurt er zoveel binnen een gezin waar de veiligheid in het geding is, dat één professional dat niet allemaal kan overzien. De situaties zijn ingewikkeld en er is veel gaande. Waar moet je beginnen? Daarvoor is het nodig dat problemen gezamenlijk worden geordend, geconcretiseerd, geprioriteerd en vervolgens aangepakt. Dat vraagt samenwerking over organisaties en over sectoren heen.

De visie gefaseerde ketenzorg[10] richt zich op alle professionals die in hun werk te maken krijgen met gezinnen en huishoudens waar de veiligheid in het geding is. Deze visie beschrijft een aanpak in drie stappen. Eerst werken aan de directe veiligheid met veiligheidsvoorwaarden en een veiligheidsplan. Dan risicogestuurde zorg inzetten om de risicofactoren voor herhaling van geweld en onveiligheid aan te pakken en vervolgens ondersteuning of behandeling bieden voor herstel. Het veiligheidsplan loopt ook in deze fases door. Deze visie is door de opdrachtgevers van het programma GHNT en de betrokken organisaties omarmd.

Professionals die het gezin al kennen, zijn de aangewezen personen om samen met ouders, kinderen en hun netwerk de meest onveilige situaties te benoemen. Het is geen makkelijke taak om met alle bij het gezin betrokken professionals en het gezin/huishouden gezamenlijk een veiligheidsplan op te stellen. De vraag die de professionals om het gezin/huishouden heen gezamenlijk moeten stellen is: wat zijn de meest schadelijke onveilige situaties en hoe pakken we dat samen aan?

[10] Landelijk visiedocument 'Eerst samenwerken voor veiligheid, dan samenwerken voor risicogestuurde zorg', GGD GHOR Nederland, 2016.

Om over organisatiegrenzen en domeinen heen te kunnen samenwerken is het noodzakelijk dat er sprake is van overeenstemming (gezamenlijke doel) over wat de betrokken professionals minimaal willen bereiken om de veiligheid in het gezin/huishouden te herstellen. Het zo concreet mogelijk maken van dit doel is essentieel. Elke bij het gezin/huishouden betrokken professional draagt vervolgens vanuit de eigen expertise bij aan dit doel. Dit vraagt van alle bij een gezin/huishouden betrokken professionals dat ze gaan denken en spreken vanuit hun kennis over de onveilige situatie in het betreffende gezin/huishouden, in zo concreet mogelijke bewoordingen. Dit vergt een andere inzet van professionals dan nu van hen wordt gevraagd:

- Gericht op directe en structurele veiligheid in het gezin/huishouden
- Gericht op alle betrokkenen/leden van het gezin/huishouden (systeemgericht)
- Het gezamenlijk beschrijven van de onveilige situatie(s) in zo concreet mogelijke bewoordingen, gevoed door de kennis van alle professionals over de situatie in het gezin/huishouden (multidisciplinair).
- Het gezamenlijk bepalen wat er concreet nodig is om directe veiligheid te bewerkstelligen voor alle leden van het gezin/huishouden / voor alle betrokkenen (gezamenlijk doel)

Het daadwerkelijk werken volgens de visie gefaseerde ketenzorg vraagt inspanning op zowel bestuurlijk, management als uitvoerend niveau. Ook kan dit bijvoorbeeld consequenties hebben voor de inkoop van interventies door gemeenten. In samenwerking met het Landelijk Netwerk Zorg en Straf en de Stichting Civil Care werkt het programmateam GHNT aan de operationalisatie van de visie gefaseerde ketenzorg. Hiermee krijgen regio's, gemeenten, uitvoeringsorganisaties en professionals een instrument in handen waarmee zij het daadwerkelijk werken volgens de visie kunnen vormgeven. Dit instrument is naar verwachting medio 2020 gereed. Ook organiseert het programmateam GHNT dan een masterclass gericht op de implementatie van de visie gefaseerde ketenzorg. Deze masterclass is gericht op de regionaal projectleiders en verantwoordelijke beleidsambtenaren van centrumgemeenten.

Projecten uit de projectenpool:

- Op basis van de ervaringen van het project integrale begeleiding en behandeling (PIBB) in Amsterdam, wordt in het project **PIBB: van pioniers-aanpak naar integrale methodiek** met de inbreng van externe partners, gezinnen en wetenschappers een beschrijving van PIBB als integrale methodiek gemaakt, met theoretische onderbouwing. Op deze wijze wordt de PIBB-methode overdraagbaar en breder inzetbaar.
  - De werkwijze die PIBB hanteert vraagt veel van de betrokken organisaties en staat onder druk. Het programmateam GHNT zoekt samen met de betrokkenen naar oplossingen voor ervaren knelpunten.
- De regio's Kop van Noord-Holland en Alkmaar - West-Friesland (samen Noord-Holland Noord) onderzoeken in het project **Gefaseerd samenwerken voor veiligheid in Noord-Holland Noord** welke partijen, methoden en mogelijkheden er zijn om de visie gefaseerde ketenzorg in heel Noord-Holland Noord te implementeren.
  - Hiervoor is kennis opgedaan over de werkwijzen zoals deze worden toegepast in Amsterdam (PIBB), Groningen (Multifocus), Brunssum (1G1P), Drenthe (Signs of Safety) en de top-3 methodiek die in verschillende regio's wordt toegepast.
  - Op basis hiervan wordt een uitvoeringsplan opgesteld.
- In twee pilotgemeenten in de regio Hart van Brabant wordt met het project **Van visie naar uitvoering; werken volgens de visie gefaseerde ketenzorg** de visie gefaseerde ketenzorg in de hele keten geïmplementeerd, inclusief training van medewerkers, bestuurlijk draagvlak, aanpassing van werkprocessen en een train-de-trainer programma op regionaal niveau.
  - De eerste groep medewerkers van sociale wijkteams van twee gemeenten zijn gestart met de training.
  - Er zijn nieuwe (regionale) samenwerkingsafspraken gemaakt tussen de sociale wijkteams en Veilig Thuis. Deze zijn geïntegreerd in de training.
  - De voorbereidingen voor de trainingen van de medewerkers van sociale wijkteams van nog eens zes gemeenten zijn gestart, inclusief een train-de-trainers programma. Ook zijn op drie momenten masterclasses voor managers en bestuurders van ketenpartners ingepland. Als gevolg van COVID-19 staat deze planning echter onder druk.

4.2 Lokale (wijk)teams versterken

De decentralisatie van taken naar gemeenten per 1 januari 2015 heeft als doel om ondersteuning en zorg dichtbij en passend bij de lokale situatie en inwoner te organiseren. Hulp en ondersteuning op basis van de Jeugdwet, Wmo2015 en de Participatiewet, waaronder de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling, moeten zo laagdrempelig, dichtbij en zo intensief als nodig en licht als mogelijk zijn.

KPMG heeft in 2019 in opdracht van het Programma Zorg voor de Jeugd onderzoek gedaan naar welke inhoudelijke componenten, vanuit het perspectief van de inwoner, geborgd moeten worden in een lokaal (wijk)team.[11] Hieruit zijn vijf basisfuncties geformuleerd:

1. Veilige leefomgeving: heb oog voor een veilige leefomgeving van de inwoner en pas de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling toe.
2. Tijdig signaleren van vraag: wees aanwezig daar waar de doelgroep is, zodat vragen gezien worden. Maak verbinding met de wijk en werk 'outreachend'. Investeer in preventie.
3. Vindbare en toegankelijke hulp: wees toegankelijk en vindbaar en voer een goede triage uit.
4. Handelen met een brede blik: verhelder de vraag, maak een plan van en met het gezin en verleen ondersteuning, beleg de regie, maak duidelijke afspraken, houd een vinger aan de pols en blijf zichtbaar en benaderbaar.
5. Leren en verbeteren: Verzamel inzichten over je handelen, deel ze, ga erover in gesprek en trek er lessen uit.

Kwaliteitskader Werken aan veiligheid voor lokale (wijk)teams en gemeenten

In een flink aantal gemeenten zijn de lokale (wijk)teams (nog) niet voldoende toegerust op de basisfunctie Veilige leefomgeving. Gemeenten hebben niet voldoende zicht op de kwaliteitsvereisten die zij moeten en kunnen stellen aan de lokale (wijk)teams om de cirkel van geweld in gezinnen en huishoudens te doorbreken. Om gemeenten in staat te stellen te bepalen of hun lokale (wijk)teams voldoende zijn ingericht om te komen tot een effectieve signalering en aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling en te bepalen waar dit versterking behoeft, is het Kwaliteitskader Werken aan veiligheid voor lokale (wijk)teams en gemeenten ontwikkeld. Het kwaliteitskader is op 21 november 2019 vastgesteld door de Commissie Zorg, Jeugd en Onderwijs en de Commissie Bestuur en Veiligheid van de VNG.

Ondersteuning versterken lokale (wijk)teams

Om gemeenten te ondersteunen in het versterken van hun lokale (wijk)teams heeft het programma GHNT verschillende ondersteuningsmogelijkheden ingericht. Deze bestaan enerzijds uit het ondersteunen van gemeenten in het beoordelen welke stappen gezet moeten worden om hun lokale (wijk) teams te versterken. Hiertoe is onder andere een zelfscan ontwikkeld. Anderzijds is er sprake van inhoudelijke ondersteuning op de kwaliteitsstandaarden die zijn opgenomen in het kwaliteitskader.

Gemeenten kunnen de zelfscan gebruiken om een goed beeld te krijgen in hoeverre de inrichting van hun lokale (wijk)teams voldoende is voor een effectieve signalering en aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. Op basis van de resultaten van deze zelfscan kan een gemeente bepalen of en zo ja op welke onderdelen hun lokale (wijk)teams versterkt moeten worden. De zelfscan kan worden ingevuld door (beleids-)medewerkers van gemeenten die verantwoordelijk zijn voor de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. Zij kunnen zich hierbij laten informeren door medewerkers van lokale (wijk)teams en Veilig Thuis. In verschillende gemeenten en regio's is de zelfscan ingevuld in een gezamenlijke sessie. Regio's kunnen een beroep doen op de adviseurs uit het programmateam GHNT voor ondersteuning en begeleiding. Ook wordt samengewerkt met het Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd, die de implementatie van de basisfuncties ondersteunt.

[11] https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2019/09/30/basisfuncties-voor-lokale-teams-in-kaart-de-route-en-componenten-onder-de-de

De inhoudelijke ondersteuning op de kwaliteitsstandaarden krijgt vorm door het samenstellen van een informatiebox voor gemeenten, waarin per kwaliteitsstandaard inzichtelijk wordt gemaakt wat er landelijk beschikbaar is, welke keuzes gemeenten kunnen maken en wat er nog aangevuld moet worden. Deze informatiebox komt medio 2020 beschikbaar voor gemeenten. Een mogelijk onderdeel hiervan is een nieuw signaleringsinstrument voor het in kaart brengen van (vermoedens van) huiselijk geweld en/of kindermishandeling, dat in het kader van het programma Integraal Werken in de Wijk (IWW) in samenwerking met de Stichting Wijkteams Amersfoort is ontwikkeld. Dit instrument helpt professionals uit lokale (wijk)teams om op basis van de beschikbare informatie in te schatten of iemand thuis veilig is, en of er risico op huiselijk geweld of kindermishandeling in de toekomst is. Hierbij worden de stappen van de meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling gevolgd. De komende periode wordt dit instrument in een aantal lokale (wijk)teams beproefd alvorens het breder verspreid wordt.

Het versterken van de lokale (wijk)teams op de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling vraagt een lange adem, voorbij de looptijd van het programma GHNT. Het vraagt onder andere het ontwikkelen van visie, aanpassingen in de inkoop- of subsidievoorwaarden, het opleiden en trainen van professionals (en dit periodiek herhalen), het actualiseren van samenwerkingsafspraken en deze samenwerking ook in de praktijk vormgeven.

Projecten uit de projectenpool:

- De regio Rotterdam-Rijnmond implementeert in het project **Ontwikkeling en implementatie van intensieve casusregie** in het lokaal veld casusregie op meervoudig, complexe en structureel onveilige casussen HGKM in het lokaal veld en richt zich op het scheppen van de randvoorwaarden voor de uitvoering van deze casusregie.
  - Inmiddels zijn er afspraken gemaakt over het vrijmaken van capaciteit voor de eerste tien 'intensief casusregisseurs' in 2020. Hierdoor kunnen zij deelnemen aan de op 6 januari 2020 gestarte opleiding in de door de regio gekozen methodiek Multifocus. Ook wordt hun caseload verlaagd, zodat ze intensiever kunnen worden ingezet.
  - De daadwerkelijke start van de uitvoering (casuïstiek behandelen) was voorzien in april 2020 en vanwege COVID-19 uitgesteld naar juni 2020.
- Professionals in de lokale (wijk)teams in de regio Zuid-Holland Zuid krijgen binnen het project **versterken lokale (wijk)teams** trainingen die tegemoetkomen aan het concept kwaliteitskader werken aan veiligheid voor lokale (wijk)teams en gemeenten en de visie gefaseerde ketenzorg.
  - De vijf sociale wijkteams in de gemeente Dordrecht hebben met Veilig Thuis een gezamenlijke training over de samenwerking ontwikkeld.
  - Deze training is door een externe trainer aan de medewerkers van zowel de sociale wijkteams als Veilig Thuis gegeven.
  - De gemeenten en coördinatoren van de lokale (wijk)teams in de regio vullen de zelfscan in.
- In de regio IJsselland wordt in het project **Versterken samenwerking Veilig Thuis en lokale (wijk) teams** aan de hand van een analyse van meldingen en de afhandeling ervan de werkverdeling tussen Veilig Thuis en de lokale (wijk)teams geëvalueerd. Op basis hiervan worden de samenwerkingsafspraken herijkt.
  - Het project is aangescherpt: aan de hand van het door het programma GHNT opgestelde zelfscan wordt per gemeente een beeld opgesteld.
  - Een externe onderzoeker is aangesteld. Deze heeft onder andere in alle gemeenten in de regio gesproken met beleidsmedewerkers en coördinatoren toegang.
  - Op basis van het beeld van de gemeenten wordt een implementatieplan per gemeente opgesteld. Ook zijn afspraken gemaakt over het actualiseren van de samenwerkingsaspraken tussen de lokale (wijk)teams en Veilig Thuis.

4.3 MDA++

Overal in Nederland zijn gezinnen en huishoudens waar het structureel onveilig is. De dreiging van seksueel geweld, huishoudelijk geweld en/of kindermishandeling is daar altijd aanwezig. Soms lukt het in de reguliere (multidisciplinaire) hulpverlening niet om in deze gezinnen en huishoudens te komen tot structurele veiligheid. Dan is er meer nodig: MDA++: de MultiDisciplinaire Aanpak, waarin verschillende sectoren (1ste +), specialisten (2de +), het lokale (wijk)team, het gezin/huishouden en het sociale netwerk samenwerken.

Bouwstenen MDA++

In 2015 is het Kwaliteitskader MDA++ ontwikkeld, waarin de aanpak is beschreven. Eind 2015 hebben de wethouders van de centrumgemeenten en de wethouders vertegenwoordigd in de VNG-Commissie Gezondheid en Welzijn besloten zich gezamenlijk in te zetten voor het inrichten van een MDA++ in elke Veilig Thuis-regio. Dat bleek niet eenvoudig. Regio's gaven aan behoefte te hebben aan praktische handvatten voor de implementatie. Vanuit het programma GHNT is het initiatief voor de ontwikkeling hiervan genomen.

Het afgelopen jaar is er door vele betrokkenen uit het veld (inhoudsdeskundigen, beleidsmakers, vertegenwoordigers van brancheverenigingen en projectleiders uit de regio's) gewerkt aan het ontwikkelen van de bouwstenen MDA++. Deze zijn beproefd in verschillende regio's en andere gremia. Op basis hiervan zijn nog enkele aanpassingen gemaakt en is nu sprake van een definitieve versie van deze MDA++ bouwstenen. Gebleken is dat deze vijf bouwstenen regio's daadwerkelijk helpen bij het implementeren van MDA++ in de regio. Samen met de visie gefaseerde ketenzorg[12] ('Eerst samenwerken voor Veiligheid, daarna samenwerken voor risicogestuurde zorg') en het Kwaliteitskader MDA++ vormen deze bouwstenen een totaalpakket op basis waarvan MDA++ in iedere Veilig Thuis regio daadwerkelijk geïmplementeerd kan worden.

Door de stuurgroep van het programma GHNT is vastgesteld dat de bouwstenen MDA++ een goed handvat zijn voor alle betrokkenen voor de implementatie van MDA++ in de regio.

Met bijdrages vanuit de projectenpool GHNT (2019 en 2020-2021) en het beschikbaar stellen van een expertpool MDA++ jaagt het programmateam GHNT de verdere implementatie van MDA++ in de regio's aan. De expertpool MDA++ bestaat uit zeven experts die door regio's tot het einde van het programma GHNT voor maximaal 40 uur ingezet kunnen worden. Via de regionale route naar 2021 faciliteert het programmateam GHNT daarnaast het uitwisselen van kennis, ervaringen en de opbrengsten uit de projecten.

Centra Huiselijk Geweld en Kindermishandeling

Als onderdeel van het programma GHNT wordt verkend welke voordelen het onder één dak organiseren van de multidisciplinaire en systeemgerichte samenwerking ten behoeve van acute en/of structurele veiligheid heeft. In zowel de regio Hart van Brabant als de regio Rotterdam-Rijnmond is een multidisciplinair team gestart dat gezamenlijk casussen behandeld. Eén team in Rotterdam-Rijnmond is inmiddels getraind in de gezamenlijke aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling met betrokkenen. Een tweede team zou beginnen met de training, deze training is echter vertraagd door de COVID-19 uitbraak en de bestrijding ervan. Ook in Hart van Brabant worden de teams getraind. Het vinden van een geschikte fysieke locatie voor het centrum onder één dak blijkt voor zowel Hart van Brabant als in Rotterdam lastig te zijn. Op basis van de voorlopige resultaten van de pilot en de ervaringen in het MDCK hebben de verantwoordelijk wethouders van de regio Kennemerland besloten de pilot centrum onder één dak te beëindigen.

[12] Landelijk visiedocument 'Eerst samenwerken voor veiligheid, dan samenwerken voor risicogestuurde zorg', GGD GHOR Nederland, 2016.

De aanpak van de gezinnen met de meest complexe problematiek (MDA++) wordt verder doorontwikkeld in de regio, de vraag of deze werkwijze onder één dak wordt vormgegeven staat hierbij niet centraal. In de regio is door de betrokkenen partijen een commitment uitgesproken op de samenwerking rond deze aanpak. Het programmateam GHNT blijft de regio ondersteunen bij het vormgeven van hun aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling.

De hypothese dat met het samenwerken 'onder één dak' de kwaliteit en de effectiviteit van de samenwerking en daarmee de kwaliteit van hulp en ondersteuning aan gezinnen worden vergroot, wordt inmiddels gemonitord door het Verwey-Jonker Instituut. Onderzocht wordt welke 'werkbare elementen' zorgen voor een effectieve aanpak. Daarnaast zullen de pilotregio's en referentiewerkwijzen via 'action learning/learning on the job' hun werkwijze kunnen verbeteren ook na afloop van het programma GHNT. De overwegingen die ten grondslag liggen aan het beëindigen van de pilot in Kennemerland, worden opgenomen in de monitoring. De opbrengsten van het onderzoek kunnen – ook tussentijds – door andere regio's worden gebruikt om hun eigen aanpak in te richten en/of te verbeteren.

4.4 Trauma

Wanneer blijkt dat er sprake is van huiselijk geweld en kindermishandeling, is het van belang dat er een afweging wordt gemaakt of traumascreening nodig is. Dit vraagt dat professionals voldoende trauma-sensitief zijn. Ook is het noodzakelijk dat er instrumenten beschikbaar zijn om de screening uit te kunnen voeren en dat duidelijk is wie dit moet doen. Ten slotte is het belangrijk dat er voldoende behandel-aanbod (tijdig) beschikbaar is. Het inrichten van een effectieve trauma-aanpak is een forse en naar verwachting meerjarige opgave, die de duur van het programma GHNT overstijgt.

Trauma-aanpak

Het ontwerp van een 'routekaart naar standaardscreening' van slachtoffers van huiselijk geweld en kindermishandeling is gereed. Deze routekaart richt zich in eerste aanleg op geprioriteerde doelgroepen, waaronder de cliënten van de verschillende vrouwenopvangorganisaties. Hiervoor is onder andere het volgende uitgewerkt:

- Er is een bijeenkomst in voorbereiding met voorlopers in de vrouwenopvang op het gebied van traumascreening. Ook is er contact hierover met de brancheorganisatie.
- De gedragswetenschappers van VT werken mee aan een voorstel voor standaard traumascreening/afwegingen rondom screening dat aan het management wordt voorgelegd.
- Er is aansluiting gezocht en gevonden met de richtlijnontwikkeling 'Signaleren van trauma-gerelateerde problemen' voor jeugdprofessionals
- Er is een koppeling gemaakt met landelijke centra huiselijk geweld en kindermishandeling voor het integreren van traumascreening.

Tevens is een brede verkenning uitgevoerd onder experts en professionals om in beeld te brengen van wat er al gebeurt op het gebied van traumascreening en -behandeling, en van wat er nog nodig is. Conclusie van deze verkenning is dat traumascreening niet los is te zien van het vergroten van het traumabewustzijn onder professionals en van het verbeteren van de opvolging van een screening. Trauma vraagt een aanpak waarbij professionals met verschillende expertises en rollen bijdragen aan herstel van alle gezinsleden. Het gaat hierbij om medische-, onderwijs-, gemeentelijke- en justitie-professionals. Een effectieve trauma-aanpak vraagt niet alleen om voldoende behandelmogelijkheden, maar ook om aandacht voor psycho-educatie en emotie-regulatie.

Het ontwerp van de routekaart is hieronder schematisch weergegeven. De uitvoering ervan hangt mede af van de beschikbare tijd en de mogelijkheden van de uitvoerende partijen. Het programmateam GHNT werkt dit in het tweede deel van 2020 per beroepsgroep uit in een uitvoeringsagenda inclusief fasering.

Route naar meer traumasensitieve professionals

Om de gevolgen van trauma door huiselijk geweld en kindermishandeling duurzaam terug te dringen hebben we meer traumabewustzijn, gerichte screening en een integrale trauma-aanpak nodig. Hier is de inzet op bewustzijnsbevordering, screening en een trauma-aanpak die bijdraagt aan herstel geconcretiseerd.

TRAUMA-BEWUSTZIJN vergroten	**TRAUMA-SCREENING** inrichten	**TRAUMA-AANPAK** versterken
Er zijn 3 categorieën geformuleerd, gekoppeld aan welke trauma-informatie van belang is voor de professionele rol. Deze worden nader afgestemd met de beroepsgroepen zelf. **1 Professionals die minimale trauma-kennis nodig hebben, alert op trauma, in staat om tijdig te signaleren en om verbinding te leggen naar een trauma-aanpak op maat. Denk aan:** • Huisartsen & Praktijkondersteuners • Jeugdartsen & Jeugdverpleegkundigen • Kraamverzorgers & Verloskundigen • Paramedici • Politie	**Prioriteit-groepen met hoge traumapercentages waarvoor met de organisaties en professionals (in eerste instantie in pilots) wordt toegewerkt naar (een route ten behoeve van) standaard traumascreening en/of afwegingen t.a.v. screening:** • Vrouwenopvang • MDA++-aanpak/netwerken • Veiligheidsorganisaties: Veilig Thuis, Gecertificeerde instellingen en Raad voor de Kinderbescherming	**Een effectieve trauma-aanpak richt zich op wat verschillende gezinsleden nodig hebben (vanuit systeemgerichte blik) en wordt idealiter integraal, op elkaar afgestemd vormgegeven.** **Trauma door huiselijk geweld en kindermishandeling ontstaat in relaties en heeft impact in relaties. Het herstel vindt grotendeels ook plaats binnen relaties.** **Aan herstel van trauma kunnen bijdragen:** • Stress-reductie • Herstel van dagelijkse routine • Toevoegen van steunfiguren • Vergroten van gevoel van controle en zelfvertrouwen • Begeleiding bij emotie-regulatie • Ouders inzicht geven en motiveren voor hulp t.a.v. hun opvoedrol • Psycho-educatie (uitleg over wat iemand heeft meegemaakt en de gevolgen ervan; uitleg over wat bijdraagt aan herstel) • Traumabehandeling
2 Professionals die verdiepende trauma-kennis nodig hebben, in staat om een trauma-aanpak te starten en eraan bij te dragen (vanuit de eigen rol). Denk aan: • Vrouwenopvang • Jeugdprofessionals • Onderwijsprofessionals • Lokale (wijk)teams/ Gemeenten	**Extra settings waar trauma-screening van meerwaarde is en mogelijkheden wordt verkend:** • Gesloten Jeugdzorg • Justitie (o.a. Dienst Justitiële Inrichtingen, Reclassering) • Gemeenten (o.a. met het oog op wijkteams en t.a.v. de sturingsrelatie richting Vrouwenopvang, MDA++, Veilig Thuis en Jeugdhulp aanbieders)	
3 Professionals die specialistische trauma-kennis nodig hebben, in staat om bij te dragen aan het doorbreken van gewelds-patronen en inter-generationele overdracht. Denk aan: • Psychologen/behandelaren • Veilig Thuis/Gecertificeerde instellingen/ Raad voor de Kinderbescherming • Gesloten jeugdzorg • Pleegzorg • Justitiële Jeugdinrichtingen • TBS	**Driedeling trauma-gerelateerde screening die per setting wordt ingevuld:** 1 Screening van traumatische gebeurtenissen (ACE's) 2 Screening van stressklachten tot aan PTSS 3 Screening van trauma-gerelateerde gevolgen die het functioneren van het individu en in relaties beïnvloeden (inclusief de opvoedrol).	**Onderscheid tussen eigen bijdrage en te organiseren:** • Elke professional kan zelf een bijdrage leveren die past bij de eigen rol en professie. Zo kan een huisarts meer qua diagnostiek en verwijzen en een leerkracht meer qua steunen en begeleiden in de klas. • Elke professional kan bijdragen aan herstel door een passende trauma-aanpak te (helpen). Zo kan een gemeente scholing beschikbaar stellen en kan een justitie- of zorgprofessional continuïteit van zorg organiseren of en gezin agenderen in een multidisciplinair overleg.
Q3 & Q4 2020 en Q1 2021 Per subgroep wordt een kernboodschap en materiaal ontwikkeld die per specifieke doelgroep wordt uitgezet en nog meer maatwerk krijgt in werkgroepen met vertegenwoordiging van de beroepsgroep zelf en via diens kanalen.	**Q3 & Q4 2020 en Q1 2021** Pilotregio's zijn aan de slag en worden uitgebreid en gevolgd om te experimenteren met en leren van traumascreening en er wordt een route ontwikkeld naar landelijke standaard traumascreening(safwegingen).	**Q3 & Q4 2020 en Q1 2021** Per beroepsgroep wordt de specifieke bijdrage die de professional kan leveren aan trauma-herstel uitgewerkt en gecommuni-ceerd. Regie en integraliteit hebben de focus bij het optimaliseren bij het samenspel tussen professionals .

Trauma-animaties

Op initiatief van enkele trauma-behandelaren heeft het programmateam GHNT opdracht gegeven om animaties te ontwikkelen. De eerste animatie wordt momenteel ontwikkeld en richt zich op jongeren en op professionals die jongeren spreken of behandelen. De animatie kan voorafgaand aan een behandeltraject worden ingezet om de cliënt uit te leggen wat trauma is en dat er iets aan te doen is. Daarnaast kan deze worden gebruikt om professionals in staat te stellen beter te signaleren en de cliënt meer inzicht te bieden in de behandelmethoden. Bij de ontwikkeling worden niet alleen experts, maar ook jongeren betrokken. Gekoppeld aan de animatie wordt – in afstemming met de projectleider trauma – een infographic opgesteld om de traumasensitiviteit te bevorderen.

Projecten uit de projectenpool:

- In het project **'Online Platform Traumascreening en – behandeling voor slachtoffers van huiselijk geweld en kindermishandeling'** werken de zes regio's Flevoland, Alkmaar - West-Friesland, Amsterdam-Amstelland, Kennemerland, Kop van Noord-Holland en Zaanstreek-Waterland samen aan een platform. Dit zal inzicht bieden in de beschikbare gespecialiseerde traumabehandelingsvormen die geschikt zijn voor slachtoffers van huiselijk geweld en kindermishandeling, het aanbod van gespecialiseerde traumabehandelaars en de financieringsmogelijkheden hiervoor.
  - De werving van nieuwe traumabehandelaars is gestart en de website is in ontwikkeling.
  - Er wordt inzichtelijk gemaakt hoeveel kinderen en volwassenen in de opvang traumabehandeling nodig hebben. Dit gebeurt op basis van praktijkervaring van traumabehandelaars in de opvang en andere instellingen met gespecialiseerde behandelaars.
  - Er vinden gesprekken plaats met gemeenten en het programmateam GHNT over mogelijke financieringsvormen voor traumabehandeling van kinderen èn volwassenen.
  - Vanuit het onderzoeksprogramma GHNT is budget toegekend, waardoor het mogelijk is om onderliggend aan het platform een vierjarig wetenschappelijk onderzoek uit te voeren (zie H.2, *Effectively intervening in traumatized parents and children after structural domestic violence: An individualized multi-component approach*).

4.5 Opvang en ondersteuning verbeteren

Voortgang aanpak knelpunten vrouwenopvang

De Nationale Ombudsman, het Toezicht Sociaal Domein en de commissie Lenferink hebben in verschillende rapporten knelpunten in kaart gebracht die zich voordoen bij de opvang van slachtoffers van huiselijk geweld.[13] Op 19 april 2019 heeft de minister van VWS de Tweede Kamer geïnformeerd over de aanpak van deze knelpunten.[14] Verschillende van de door de Nationale Ombudsman genoemde knelpunten speelden bij en tussen gemeenten. Een deel van deze knelpunten is inmiddels aangepakt:

- Uitkeringen en voorschotten worden sneller verstrekt.
- De inschrijving in de Basisregistratie Personen levert weinig problemen meer op.
- De meeste gemeenten geven beschikkingen af, zodat vrouwen weten hoe hoog de eigen bijdrage is die zij moeten betalen en zodat ze bezwaar kunnen aantekenen wanneer hun de toegang tot de opvang geweigerd wordt.

[13] Respectievelijk: Vrouwen in de knel. Een onderzoek naar knelpunten in de vrouwenopvang. (2017); Moeder en kind verlaten de vrouwenopvang. (Wie) is dat een zorg? (2017); Eindrapportage Lenferink over kinderen in de maatschappelijke en vrouwenopvang (2018).

[14] https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2019/04/19/commissiebrief-verzoek-om-reactie-op-bericht-nos.nl-hulp-na-huiselijk-geweld-stagneert-gezinnen-lang-in-onzekerheid%E2%80%99
en de bijlage 'stand van zaken in de vrouwenopvang' via https://www.rijksoverheid.nl/documenten/brieven/2019/04/19/stand-van-zaken-knelpunten-in-de-vrouwenopvang

- Vrouwen worden vaker geholpen om financieel zelfredzaam te worden.
- Gemeenten zijn beter op de hoogte van de wettelijke mogelijkheden om vrouwen die uit de opvang komen met voorrang te huisvesten.
- Veel centrumgemeenten hebben met regiogemeenten afspraken gemaakt over de uitstroom uit de opvang, al dan niet vastgelegd in een huisvestingsverordening.

Over een ander deel moeten nog aanvullende afspraken gemaakt worden, onder andere wanneer vrouwen verhuizen van de ene naar de andere gemeente en inzet van uitkeringen, schuldhulptrajecten, maatschappelijke ondersteuning, jeugdzorg en GGZ moet worden overgedragen. Een met financiering van het ministerie van VWS bij de VNG aangestelde projectleider voert de regie hierover.

Ook een aantal punten op landelijk niveau is grotendeels opgelost:
- Onterechte terugvordering van huurtoeslag wordt voorkómen.
- De opvanginstellingen zijn ervan op de hoogte gesteld hoe vrouwen een eigen of nieuwe DigiD kunnen aanvragen.
- Het recht op toegang tot de vrouwenopvang voor ongedocumenteerde slachtoffers van huiselijk geweld is wettelijk geregeld.
- Er is meer aandacht voor hulp en onderwijs voor jeugd in de opvang.

Aan de oplossing van andere knelpunten wordt nog gewerkt. In de pilot Toeslagen werken Belastingdienst, Sociale Verzekeringsbank en Moviera, in opdracht van VWS, aan het versnellen van de toekenning van kinderbijslag en kindgebonden budget aan vrouwen die met hun kind in een vrouwenopvang verblijven. Zij willen hiermee voorkomen dat vrouwen in de opvang schulden opbouwen. Er zijn afspraken gemaakt over het invullen van formulieren, onderlinge communicatie en behandelingstermijnen. De eerste ervaringen zijn positief. De pilot wordt medio 2020 afgerond, waarna een beslissing wordt genomen over een vervolg.

Het programma GHNT ondersteunt in 2019 en 2020 zes experimenten vrouwenopvang (uitvoering in dertien GHNT-regio's) die zich richten op de aanpak van de knelpunten. In de vijfde voortgangsrapportage van het programma GHNT wordt over de resultaten van deze experimenten gerapporteerd. Hetzelfde geldt voor de resultaten uit de pilot Toeslagen.

Capaciteit noodbedden vrouwenopvang

Naar aanleiding van een signaal van Valente (voorheen Federatie Opvang) over een gebrek aan voldoende noodbedden in de vrouwenopvang, hebben het ministerie van VWS en de VNG in samenwerking met Valente een onderzoek uit laten voeren. Onderzocht is of daadwerkelijk onvoldoende opvangplekken beschikbaar zijn in geval van acute crisissituaties voor vrouwen die om veiligheidsredenen een opvangplek nodig hebben. De minister van VWS heeft de Tweede Kamer op 17 april j.l. dit onderzoeksrapport aangeboden.

Een belangrijke conclusie uit het onderzoek is dat op dit moment niet op eenduidige, vergelijkbare manier wordt geregistreerd waar opvangplekkenn beschikbaar zijn en hoe groot de behoefte is aan deze opvangplekken. Hierdoor is het niet mogelijk om een landelijk beeld te krijgen van de situatie. Voor 2019 is bekend dat voor in ieder geval 146 vrouwen is gezocht naar een alternatieve opvangplek wegens een tekort aan opvangplekken. Het capaciteitstekort wordt mede veroorzaakt door de gebrekkige door- en uitstroom, onder andere als gevolg van een landelijk tekort aan beschikbare woningen en het niet altijd tijdig kunnen bieden van de juiste hulpverleningstrajecten. Gemeenten, Valente en het ministerie van VWS gaan met elkaar in gesprek over structurele en regio-overstijgende oplossingen voor knelpunten die in het rapport naar voren komen. Vanwege de uitbraak van COVID-19 is nog onduidelijk wanneer dit gesprek plaats zal vinden. In de tussentijd worden vooral tijdelijke en regionale oplossingen gevonden voor eventuele extra opvangbehoeften die ontstaan door de maatregelen om de verspreiding van COVID-19 te stoppen. Vanaf dit jaar zal er structureel 14 miljoen euro vrijkomen voor het creëren van benodigde extra opvangplekken voor acute crisissituaties in de vrouwenopvang en voor het oplossen van door- en uitstroomproblematiek.

4.6 Pleger(s) in de systeemgerichte aanpak

Ontwikkelagenda politie, justitieorganisaties en Veilig Thuis

Met behulp van de ontwikkelagenda zetten politie, Openbaar Ministerie, reclassering, Raad voor de Kinderbescherming en Veilig Thuis gezamenlijk verbeterstappen in de samenwerking tussen zorg en straf vanaf het begin van de loop van een (straf)zaak. Twee voorbeelden van verbeterstappen zijn het samenwerken bij acute situaties en het voeren van het gesprek over veiligheid. In de onderstaande paragrafen wordt uitgebreider ingegaan op andere verbeteractiviteiten.

Het eerste voorbeeld is dat politie en Veilig Thuis waar mogelijk vaker samen gaan optrekken in acute crisissituaties na een melding bij het telefoonnummer 112. Politie en Veilig Thuis stemmen dan vroegtijdig af over benodigd onderzoek en interventies in casuïstiek, als er sprake is van samenloop tussen hulpverlening en strafrecht. Zij betrekken indien nodig de reclassering en Raad voor de Kinderbescherming. Deze vroegtijdige afstemming kunnen partijen ook initiëren als er (nog) geen sprake is van een acute situatie, maar als de casuïstiek daar om vraagt.

Een tweede voorbeeld is het ondersteunen van het gesprek dat medewerkers van reclassering, Raad voor de Kinderbescherming en Veilig Thuis voeren met verdachte en slachtoffer over het bereiken van veiligheid. Bemoeienis in een gezin of gezinssysteem van verschillende organisaties in een onveilige situatie van huiselijk geweld en kindermishandeling is hoe dan ook ingrijpend voor betrokkenen.
Het is van groot belang dat professionals de bemoeienis en aanpak op eenvoudige wijze uitleggen aan de betrokkenen en vertellen hoe zij hierin kunnen participeren. De ‘situatieplaat’ is een ondersteunend hulpmiddel en visualiseert de visie Veiligheid Voorop en het samenstel van interventies en maatregelen voor betrokkenen.

Aansluiting van Veilig Thuis op het ZSM-werkproces

Momenteel wordt gewerkt aan het koppelen van Veilig Thuis aan het ZSM-werkproces. Hiermee moet de aanpak van de verdachte en de hulpverlening aan slachtoffer(s) beter op elkaar aansluiten, zodat effectiever wordt gewerkt aan de veiligheidssituatie in het gezin of het huishouden. De strafrechtelijke veiligheidsmaatregelen en interventies kunnen lopende hulpverlening versterken en hierdoor kan geweld stoppen en herhaling worden voorkomen.

De manier waarop het onderzoek van Veilig Thuis, de informatie van de Raad voor de Kinderbescherming en het reclasseringsadvies meegenomen kunnen worden in de afweging van de officier van justitie over de afdoening is uitgewerkt. Zo kan de officier van justitie een beslissing nemen over de afdoening van de strafzaak waarin ook het bredere perspectief op veiligheid voor slachtoffer of gezin betrokken wordt. Zowel Veilig Thuis als politie, justitieorganisaties en Slachtofferhulp Nederland kunnen zich in dit werkproces vinden. Om over te kunnen gaan tot uitvoering in alle regio’s is het nodig dat er een beeld is van de impact voor betrokken organisaties. Deze impact wordt momenteel geanalyseerd door Significant. De resultaten zullen worden gebruikt voor besluitvorming door de vereniging van eigenaren van ZSM[15] en het landelijk netwerk Veilig Thuis, naar verwachting in de tweede helft van 2020. Helpend voor deze analyse is dat er in een aantal regio’s reeds wordt samengewerkt met Veilig Thuis.

In die regio’s waarin al wordt gewerkt met (onderdelen van) deze werkwijze is er ondersteuning door procesbegeleiders. In 2019 is een module ontwikkeld over gegevensdeling op ZSM, inclusief de gegevensverwerking met Veilig Thuis. Deze module wordt op dit moment gegeven op de ZSM-locaties voor de professionals, waarbij medewerkers van Veilig Thuis aansluiten die al op of met ZSM samenwerken.
Het scholingsaanbod wordt in 2020 verder ontwikkeld met modules met kennis en achtergronden over huiselijk geweld (waaronder stalking). De eerste modules voor de scholing is rond de zomer van 2020 gereed en kan kort daarna worden gegeven op de ZSM-locaties. Bij deze scholing sluiten medewerkers van Veilig Thuis aan.

[15] De vereniging van eigenaren bestaat uit OM, politie, 3RO en Raad voor de Kinderbescherming. Veilig Thuis is geen lid van de VVE ZSM.

Spreekuur huiselijk geweld

In de twee pilots 'Spreekuur huiselijk geweld' wacht het OM zo mogelijk (onder andere als uit onderzoek van Veilig Thuis is gebleken dat er geen sprake is van directe onveiligheid) met het nemen van een besluit bij huiselijk geweld-zaken totdat de reclassering (met Veilig Thuis) binnen twee weken na aanhouding met verdachten (en gezinsleden) heeft gesproken en aan het OM kan adviseren welke strafrechtelijke afdoening wenselijk is. De kracht van het spreekuur huiselijk geweld is dat verdachten sneller in beeld komen bij de reclassering en dat de juiste ondersteuning of toezicht eerder kan worden ingezet, zodat de inzet van straf- en zorginterventies aan kracht winnen. In 2019 zijn deze pilots van start gegaan in Oost-Nederland en Oost-Brabant. De bedoeling is dat in 2020 twee nieuwe regio's met deze werkwijze gaan werken (regio Noord-Nederland en een tweede arrondissement). Dit is vanwege de bestrijding van de verspreiding van COVID-19 opgeschort. In 2020 wordt deze werkwijze geëvalueerd en wordt bezien of en op welke manier het spreekuur samen kan vallen met de werkwijze op ZSM.

Projecten uit de projectenpool:

- In de regio Flevoland gaan Reclassering Nederland, de Blijf Groep en de Zorggroep Oude en Nieuwe Land gezinnen die na afloop van een tijdelijk huisverbod samen (geweldloos) verder willen **langer begeleiden** door een gezamenlijke voortzetting van de systeemgerichte aanpak. Hierbij wordt tevens een ervaren vrijwilliger als 'buddy' ingezet.
  - De systeemgesprekken met het eerste gezin zijn gestart. De ervaringen worden opgenomen in de aanpak van volgende gezinnen. Hiertoe is een methodiek in ontwikkeling.
  - De eerste vrijwilligers zijn geworven. De training loopt vertraging op vanwege COVID-19.
- De regio West-Brabant breidt in het project **De Cirkel is Rond** de inzet van ervaringsdeskundigheid bij (ernstig en structureel) huiselijk geweld uit met ex-plegers.
  - Er zijn ervaringsdeskundigen geworven (waarvan 2 ex-plegers) en de scholing is gestart.
  - Er zijn afspraken gemaakt over de aansluiting GGz (onder andere aansluiting met de "niet meer door het lint" groep en lotgenotengroepen voor plegers en deelname ervaringsdeskundige GGz aan de intervisiegroep ervaringsdeskundigen van het project).
  - 'Weggeefkaart' gerealiseerd voor plegers vanuit de ervaringsdeskundige ex-plegers om het contact met plegers laagdrempelig tot stand te brengen.
- In de regio Zuid-Limburg worden de medewerkers van het lokale veld ondersteund bij het **vergroten van hun kennis en kunde** als het gaat om de plegeraanpak. Dit moet ook resulteren in de beschrijving en uitrol van een (bij voorkeur landelijk overdraagbare) aanpak.
  - Het onderzoek naar belemmeringen in begeleiden van plegers is afgerond. Ervaringsdeskundigen zijn betrokken en samenwerking tussen verschillende domeinen/ expertises is geborgd.
  - De scholingen lopen vertraging op vanwege COVID-19.
- De regio's West-Veluwe Vallei, Noord- en Oost-Gelderland, Utrecht en Arnhem-Achterhoek trekken met behulp van Moviera samen op in het project **'Laagdrempelige hulp aan 'plegers' van huiselijk geweld'**. Doel is om met behulp van ervaringsdeskundigheid enerzijds de kennis en vaardigheden van professionals in het werken met plegers te verdiepen en anderzijds aansluitende en laagdrempelige hulp van ervaringswerkers voor plegers te bieden (gericht op contact maken, motiveren en contact houden).
  - Het team van ervaringsdeskundige plegers is geïnstalleerd.
  - Er is onderzoek gedaan naar bestaande kennis en ervaring (ook landelijk bekeken).
  - Vormen van laagdrempelige ondersteuning worden ontwikkeld.

Praktijkvoorbeeld: Take a Break - ambulante methodiek bij huiselijk geweld

Take a Break is een ambulante en systeemgerichte interventie bij huiselijk geweld, ontwikkeld door Moviera. Kenmerkend is dat het gaat om een vrijwillig traject voor partners met of zonder kinderen. De interventie vindt zo dicht mogelijk bij huis plaats. Kinderen kunnen thuis blijven wonen, terwijl hulpverleners (een multidisciplinair team) in zes tot acht weken met het gezin bepalen op welke manier het geweld duurzaam kan worden gestopt. Er wordt in kaart gebracht waar de ruzies mee te maken hebben en wat er gebeurt als de ruzies leiden tot geweld. Er wordt een veiligheidsplan opgesteld, waarmee het gezin en hulpverleners aan de slag gaan.

Huisverbod

Het onderzoek over de terugloop van het huisverbod door het Verwey-Jonker Instituut in de G4 is in januari 2020 gepubliceerd.[16] Verklaringen voor de afname van het aantal huisverboden zijn met name de reorganisatie van de politie en de vorming van Veilig Thuis. Hierdoor is kennis verloren gegaan en moest een nieuwe werkwijze worden gevonden. Sinds 2017 is er weer sprake van een (lichte) stijging. Het onderzoek biedt een inkijk in de ontwikkeling van het huisverbod de afgelopen jaren in vier grote gemeenten van Nederland. Het huisverbod wordt door alle betrokkenen gezien als een zinvol instrument dat ingezet kan worden als sprake is van een crisissituatie van huiselijk geweld. Gemeenten, politie, justitie, Veilig Thuis en hulpverlening en het ministerie van JenV zijn in werksessies aan de slag met de ontwikkeling van een gezamenlijke visie op de plaats van het huisverbod binnen het geheel van strafrechtelijke, civielrechtelijke en bestuursrechtelijke interventies in combinatie met zorg en hulpverlening. In de tweede helft van 2020 wordt dit opgevolgd met een bestuurlijke tafel met burgemeesters en o.a. OM, politie en Veilig Thuis.

Project uit de projectenpool:

In het project **'Het effectiever inzetten van een Tijdelijk Huisverbod'** verbeteren Veilig Thuis Noord-Holland Noord, de politie, de gemeenten en de uitvoerende hulpverleningsorganisaties in de regio's Kop van Noord-Holland en Alkmaar - West-Friesland de samenwerking in het kader van de (preventieve) Tijdelijk Huisverboden.

- Het vooronderzoek is afgerond en een bijeenkomst met alle ketenpartners heeft in februari 2020 plaatsgevonden.
- Momenteel wordt onderzocht of de werkwijze die in Heerhugowaard en Hoorn wordt gehanteerd, in de overige delen van de regio's kan worden ingezet. Deze werkwijze houdt in dat:
  - Een Veilig Thuis medewerker doordeweeks aansluit bij het uitvoeren van het risicotaxatie instrument huiselijk geweld (RIHG).
  - Veilig Thuis doordeweeks mee gaat naar het eerste gesprek met directbetrokkenen.

Aanpak (ex-partner)stalking

Politie, Veilig Thuis, OM, Reclassering, Slachtofferhulp Nederland en de Raad voor de Rechtspraak zijn aan de slag gegaan met de maatregelen uit de beleidsreactie op het rapport van Inspectie van JenV over de aanpak van de stalking door Bekir E. In aanvulling op wat er eerder al gerealiseerd is,[17] hebben deze partijen nog verdere stappen gezet. Ter bevordering van de betere herkenning en inschatting van de risico's van stalking hebben het Zorg- en Veiligheidshuis Rotterdam Rijnmond en Veilig Thuis Rotterdam hun werkwijze voor de aanpak van (ex-partner)stalking ter beschikking gesteld aan alle andere Zorg- en Veiligheidshuizen en Veilig Thuis-organisaties. Onderdeel hiervan is een filmpje waarin de landelijke ketenaanpak van (ex-partner)stalking wordt toegelicht.[18] Als onderdeel van de aanscherping van de strafrechtelijke aanpak

[16] Ups en downs tijdelijk huisverbod binnen de G4, Lünneman c.s., januari 2020.
[17] Kamerstukken II 2019/20, 29279, nr. 563.
[18] https://vimeo.com/413482693

van (ex-partner)stalking heeft het OM zijn aanwijzingen herbeoordeeld. Deze moeten op een aantal punten worden aangepast, onder meer ten aanzien van de afgrenzing tussen buitengerechtelijke en gerechtelijke afdoening en het voorgeleiden van verdachten. De verwachting is dat de aanpassingen nog dit jaar worden afgerond en begin 2021 van kracht worden. De uitbreiding van de spreekuren huiselijk geweld van twee naar vier regio's is vanwege de uitbraak van het coronavirus uitgesteld. Naar verwachting wordt hiermee einde van dit jaar of anders begin 2021 gestart.

Tot slot heeft de politie georganiseerd dat beschermingsbevelen, zoals contact- en locatieverboden, die volledig en correct worden aangeleverd snel zichtbaar zijn voor alle agenten, inclusief de meldkamer. Op die manier kan er bij overtreding van deze voorwaarden sneller opgetreden worden.

4.7 Sociale steun aan kinderen

Wanneer scholen snel (binnen 24 uur) op de hoogte worden gebracht van geweldsescalaties in het gezin van hun leerling, kunnen zij leerlingen beter opvangen en sociale steun bieden. Zo wordt de veerkracht van deze kinderen versterkt.

Hiervoor lopen in verschillende gemeenten pilots of voorbereidende gesprekken, waarbij verschillende routes voor het informeren van scholen worden gevolgd. Dit loopt in de meeste gevallen via de politie. Ook worden routes via het crisisinterventieteam dat wordt ingezet bij een tijdelijk huisverbod en via Veilig Thuis verkend.

Omdat in de praktijk blijkt dat niet alle pilots van de grond komen, heeft het programmateam GHNT in het eerste kwartaal van 2020 een bestuurlijke tafel georganiseerd met verschillende partijen die bij het bieden van sociale steun aan kinderen een rol kunnen spelen. Hierin is uitgesproken dat het bieden van snelle steun aan kinderen waardevol is. Ook is besproken dat het organiseren en bieden ervan niet (wettelijk) is belegd bij een specifieke ketenpartner binnen de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. Het inrichten van een werkwijze voor het bieden van snelle steun aan kinderen is een lokale verantwoordelijkheid. Dit betekent dat er geen landelijke afspraken zijn tussen of binnen organisaties om het bieden van snelle steun in te voeren, of om dit juist niet te doen. Dit uitgangspunt sluit aan op de Veiligheidsagenda 2019-2022, waarin is afgesproken dat het aan het lokale gezag is om invulling te geven aan de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. In de praktijk betekent dit dat partijen op lokaal niveau – bij voldoende draagvlak – samen zoeken naar de werkwijze die daar het best passend is. Het programmateam GHNT zal hen hierbij waar nodig ondersteunen.

Praktijkvoorbeeld Heerlen: Handle with care

De route die in de gemeente Heerlen wordt beproefd in een pilot wordt beschouwd als een effectieve werkwijze. Ruim vóór aanvang van de volgende schooldag verstrekt de politie de naam en geboortedatum van betrokken kinderen aan Bureau Leerplicht, nadat de politie ter plaatse is geweest na een geweldsincident. Bureau Leerplicht zoekt voor het begin van een schooldag uit naar welke school een 'Handle with care'-signaal moet worden doorgezet, en doet dit vervolgens ook. De school deelt het signaal vervolgens met de betreffende leerkracht, die op maat sociale steun biedt. Bureau Leerplicht en de school verwijderen vervolgens de schriftelijke correspondentie hierover. Het wordt niet opgenomen in leerlingdossiers of op initiatief van een leerkracht besproken op ouderavonden.

Gemiddeld bieden de deelnemende scholen in Heerlen aan één tot drie kinderen per week steun. Op 80% van deze scholen zijn in een jaar tijd meerdere leerlingen betrokken geweest bij een ernstig geweldsincident thuis (dit loopt uiteen van twee tot dertien leerlingen per school). Opvallend is dat leerkrachten in circa 33% van de gevallen geen vermoedens hadden van problemen in het gezin. Bij de overige gevallen waren er wel vermoedens van problemen in het gezin, maar vaak niet van huiselijk geweld of kindermishandeling.

5 Actielijn 3: Aandacht voor specifieke groepen

Specifieke groepen

- Slachtoffers seksueel geweld
- Slachtoffers loverboys en mensenhandel
- Slachtoffers schadelijke traditionele praktijken en huwelijksdwang
- Kinderen in kwetsbare opvoedsituaties
- Complexe scheidingen
- Slachtoffers ouderenmishandeling

Voor een aantal specifieke groepen is om verschillende redenen extra aandacht nodig. Het gaat om groepen die extra kwetsbaar zijn en niet altijd direct te herkennen zijn. Duurzaam oplossen of stoppen vraagt soms een andere aanpak met specifieke expertise of andere organisaties.

5.1 Slachtoffers seksueel geweld

Slachtoffers van seksueel geweld vormen een kwetsbare groep slachtoffers, waarbij de drempel om hulp te zoeken en het seksueel geweld te melden als hoog wordt ervaren.

Campagne meldingsbereidheid

Op 25 november 2019 is door de Minister voor Rechtsbescherming een meerjarige campagne gestart voor slachtoffers van seksuele misdrijven. Het doel van de campagne is om mensen die een nare seksuele ervaring met een bekende hebben gehad, te motiveren zo snel mogelijk professionele hulp te zoeken.

Bij de start is de website www.watkanmijhelpen.nl live gegaan waar mensen die een ongewenste, ingrijpende seksuele ervaring hebben gehad, kunnen bekijken wat anderen hebben meegemaakt, wat hun gevoelens en twijfels waren, waarom zij professionele hulp hebben gezocht en wat dat hen heeft opgeleverd. De verhalen helpen slachtoffers te beseffen dat het niet oké is wat er is gebeurd en dat professionele hulp kan helpen. De campagne was zichtbaar via abri's en digiboards in grote steden. Ook is er aandacht geweest in horecagelegenheden, op 260 middelbare scholen en op social media. Influencers zijn via hun eigen social mediakanalen ingezet om met het delen van hun eigen ervaringen de campagneboodschap te versterken. Verder wordt samengewerkt met Vice (online platform) en Talpa (Linda Meiden). De inzet via deze kanalen zorgt ervoor dat ook jonge (minderjarige) slachtoffers zich bewust worden van hun slachtofferschap en weten waar ze terecht kunnen voor hulp en ondersteuning.

Het CSG, Slachtofferhulp Nederland (SHN) en de politie geven aan dat de resultaten van de eerste periode van de campagne bemoedigend zijn. De bezoekersaantallen van de websites van CSG en SHN zijn in die periode fors toegenomen, waarvan een groot deel direct valt te herleiden tot de website van de campagne. Ook het telefonisch contact met het CSG verdubbelde in de weken dat de campagne actief was. Het aantal aanmeldingen bij de lotgenotengroep van SHN nam toe. In mei zijn de resultaten van de effectmeting bekend.

Slachtoffers online seksueel geweld

Online seksueel geweld komt vaak voor. Het kan psychische, fysieke en emotionele schade veroorzaken, vergelijkbaar met fysiek en seksueel geweld. De ministeries van JenV en VWS hebben daarom een verkennend onderzoek uit laten voeren naar aard, omvang en aanpak van online seksueel geweld. Dit onderzoek is in de periode september 2019 – februari 2020 uitgevoerd door het Nederlands Studiecentrum Criminaliteit en Rechtshandhaving (NSCR). Het onderzoeksrapport is medio maart opgeleverd.

Het onderzoek brengt bestaande (inter)nationale literatuur en praktijkervaring systematisch in kaart. Op basis van het onderzoek zijn veertien aanbevelingen gedaan. Deze aanbevelingen zijn grofweg onder te verdelen in vier categorieën:

1. Vergroten van bewustwording (via campagnes)
2. Vervolgonderzoek naar bijvoorbeeld de omvang en ontwikkeling van online seksueel geweld, behoefte aan interventies voor volwassen slachtoffers en effectiviteit van interventies
3. Tegengaan van versnippering van de aanpak van online seksuele geweld
4. Zorgen voor begripsafbakening en hanteren van eenduidig gebruik van begrippen door betrokken stakeholders.

De aanbevelingen in categorie 1 en 3 sluiten aan bij reeds ingezette acties vanuit het ministerie van JenV. Met betrekking tot de aanpak van ongewenste sexting werken de ministeries van OCW, VWS en JenV samen met kenniscentra en hulporganisaties aan de integratie van (preventieve en curatieve) interventies voor verschillende partijen in de keten. Voor de andere aanbevelingen wordt door de ministeries van VWS en JenV bekeken hoe deze opgenomen kunnen worden in bestaande beleidsvorming en voor welke aanbevelingen aanvullende acties nodig zijn.

Vervolg slachtoffermonitor Seksueel geweld tegen kinderen – regionale aanpak

In de slachtoffermonitor Seksueel geweld tegen kinderen 2017-2018 heeft de Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (NRM) onder andere aanbevolen om te zorgen voor een gecoördineerde aanpak van seksueel geweld tegen kinderen op regionaal niveau en monitoring hiervan. In de beleidsreactie[19] is over deze aanbeveling aangegeven dat dit besproken is met de opdrachtgevers van het programma GHNT. Er is afgesproken dat met één of een aantal regio's – die de aanpak van deze problematiek verder willen versterken – wordt samengewerkt voor een meer integrale aanpak en monitoring. Het programmateam GHNT werkt samen met de opdrachtgevers en de NRM aan een gezamenlijk plan van aanpak. Daarbij kan een succesvolle aanpak in een regio dienen als voorbeeld voor andere regio's. Vanwege de corona-crisis heeft de werving van regio's hiervoor vertraging opgelopen.

Vlogs over seksueel misbruik bij kinderen

Het Centrum Seksueel Geweld (CSG) ontwikkelde met steun van de Stichting Achmea Slachtoffer en Samenleving (SASS) diverse vlogs over seksueel misbruik bij kinderen.[20] In deze korte video's van maximaal twee minuten wordt antwoord gegeven op veel gestelde vragen over dit onderwerp. De vlogs zijn gericht op verschillende doelgroepen: kinderen, ouders en naasten, leerkrachten in het primair onderwijs en zorgprofessionals.

5.2 Slachtoffers loverboys en mensenhandel

De voortgang op de aanpak van deze problematiek wordt gerapporteerd door het Programma Samen tegen mensenhandel. Het programma GHNT en het programma Samen tegen mensenhandel stemmen nauw af over de uitvoering van activiteiten.

---

[19] https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2020/04/24/kamerbrief-over-beleidsreactie-slachtoffermonitor-seksueel-geweld-tegen-kinderen

[20] https://www.centrumseksueelgeweld.nl/vlogs/

5.3 Slachtoffers schadelijke praktijken

Op 18 februari 2020 is de actieagenda Schadelijke praktijken aan de Tweede Kamer aangeboden. Voor de uitvoering van de acties, zoals het inrichten van een landelijk expertisecentrum en een laagdrempelige meldstructuur, is nauwe samenwerking met partijen in de uitvoering nodig, zoals Veilig Thuis, de politie en gemeenten. Deze partijen hebben op dit moment hun handen vol aan het bestrijden van COVID-19. De uitvoering van het actieprogramma loopt daardoor vertraging op. Dat geldt dus ook voor de in de actieagenda aangekondigde zomercampagne (om potentiele slachtoffers die naar familie in het buitenland reizen te waarschuwen voor achterlating, huwelijksdwang en vrouwelijk genitale verminking, bijvoorbeeld op vliegvelden, en via een gerichte campagne op social media).

Project uit de projectenpool: Trainingen Schadelijke Praktijken

In de regio West-Veluwe Vallei wordt ingezet op de betrokkenheid van het lokaal bestuur bij deze problematiek, het vergroten van de kennis en kunde van professionals in de lokale teams en het creëren van bewustwording en sleutelfunctionarissen binnen gesloten gemeenschappen in de regio.

- Deskundigheidbevordering wethouders stond gepland, maar loopt vertraging op door COVID-19
- Gesprekken gericht op bewustwording met teamleiders sociale wijkteams en gesloten groepen (kerk, moskee, internationale school) zijn gaande.

5.4 Kinderen in kwetsbare opvoedsituaties

Kinderen in kwetsbare opvoedsituaties hebben een verhoogd risico op kindermishandeling. Vooral in die gezinnen waar ouders psychische problemen en/of verslavingsproblemen hebben en er sprake is van kindermishandeling, is samenwerking tussen GGZ-zorg voor volwassenen en hulpverlening van het kind in een systeemgerichte aanpak essentieel om duurzaam tot een stabiele situatie te komen. Daarnaast is bij kinderen van ouders met een lichte verstandelijke beperking (LVB) sprake van een verhoogde kwetsbaarheid.

Project uit de projectenpool: Kind in beeld (voorheen Gezinspoli GGZ)

In de regio Zuidoost-Brabant ontwikkelt GGZ Oost-Brabant samen met het voorliggend veld (waaronder gemeenten, lokale (wijk)teams, Veilig Thuis en het CJG) het project Kind in beeld (voorheen de Gezinspoli GGZ). Hiermee willen deze partijen voorkomen dat kinderen van ouders met ernstige psychiatrische en/of verslavingsproblemen te laat of niet in beeld komen, het systeemgericht werken binnen de GGZ verder brengen en de verbinding tussen het voorliggende veld en de GGZ versterken.

- De werkwijze is uitgeschreven in een stroomschema en de uitvoerend medewerkers zijn op de hoogte van hun taken en rollen.
- De laatste hand wordt gelegd aan de wijze waarop gegevens worden verzameld. Het gaat om aantallen cliënten waarbij kindcheck is uitgevoerd, aantal zorgelijke situaties, interventies die zijn uitgevoerd, aantal verwijzingen naar hulpverleningstrajecten en naar welke instanties, enz.
- De uitvoering wordt gestart.

Buitenshuis-project

Het Buitenshuis-project is gericht op kinderen van ouders met psychische problemen en kinderen van verslaafde ouders die opgroeien in een onveilige gezinssituatie. De nadruk ligt hierbij op het ontlasten van ouders door te organiseren dat kinderen naar de crèche, buitenschoolse opvang of een naschoolse activiteit kunnen gaan. Deze opvang ontlast ouders, en geeft kinderen de mogelijkheid om tijd door te

brengen in een ontspannen situatie met leeftijdsgenoten, ook in de vakantieperiode. Medewerkers van de opvang krijgen een scholing traumasensitief werken, die ze voor alle kinderen kunnen gebruiken. Met financiële ondersteuning van het ministerie van VWS is een strategische verkenning naar de mogelijke kosten en baten van het Buitenshuis-project gedaan.[21] Op basis van de uitkomsten hiervan lijkt het Buitenshuis-project veelbelovend te zijn. De eerste berichten vanuit de deelnemende gemeenten aan het Buitenshuis-project zijn positief, de ervaringen en het welbevinden van ouders en kinderen worden momenteel in kaart gebracht door het Trimbos Instituut.

Project Verbinding Volwassen GGZ en Jeugddomein

Het ministerie van VWS is gestart met het project 'Verbinding volwassen ggz en jeugddomein'. Hierin wordt onderzocht welke knelpunten zich voordoen in het bieden van integrale zorg aan kwetsbare gezinnen waarbij de psychische problematiek van ouders een belangrijke rol speelt in de ontwikkelingsbedreiging en onveiligheid van de jeugdigen. Ook worden oplossingsrichtingen verkend, onder andere in de inhoudelijke samenwerking en in het zorgstelsel.

COVID-19: opvang van kinderen in kwetsbare situaties

Om de verspreiding van COVID-19 te beperken is besloten om per 16 maart 2020 alle scholen en kinderopvanglocaties te sluiten. Voor sommige kinderen is onderwijs en opvang in de thuis- (of woon) situatie geen goede optie. Dat geldt voor kinderen die in open jeugdzorginstellingen verblijven, sommige leerlingen met psychische klachten of gedragsproblematiek en kinderen van wie de thuissituatie door huiselijk geweld, psychiatrische problematiek van één van de ouders, of andere omstandigheden dermate onveilig is of onveiliger wordt, dat opvang of onderwijs thuis de ontwikkeling van een kind ernstig bedreigt. Voor deze groepen is onderwijs in een schoolse setting van cruciaal belang. Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap heeft met betrokken partijen afspraken gemaakt die het mogelijk maken deze groep in alle gemeenten waar het nodig is te helpen. Gemeenten hebben hierbij het voortouw genomen.[22] Scholen in het basisonderwijs, speciaal onderwijs, speciaal basisonderwijs en nieuwkomersscholen hebben op 11 mei hun deuren weer geopend.

Praktijkvoorbeeld: Opvang van kinderen in kwetsbare posities ten tijde van COVID-19

Friesland: richtlijnen voor de hele regio
Gemeenten hebben samen met de overkoepelende organisaties voor primair en voortgezet onderwijs binnen Friesland richtlijnen voor de hele regio opgesteld. Zodat niet iedere school, wijk- of gebiedsteam het zelf uit hoeft te zoeken. Om scholen en zorgorganisaties te ondersteunen is een tijdelijk regieteam opgezet. Dit regieteam kijkt mee met casuïstiek waar scholen en de wijk- en gebiedsteams samen niet uitkomen, waar er moeilijkheden zijn om passende opvang te regelen.

Noodopvang in Arnhem: dat gaan we doen!
In de gemeente Arnhem is direct noodopvang voor kinderen in kwetsbare posities mogelijk gemaakt. Gemeente, wijkagenten, huisartsen, jeugdgezondheidszorg, scholen, kinderopvangorganisatie en wijkteams doen mee en zijn geïnformeerd. Met de oproep: als je een kind ziet of kent waar je je zorgen over maakt, trek dan direct aan de bel. Vanuit de gemeente is onder andere een appgroep gestart met jeugdbeschermers, wijkteam, jeugdzorgaanbieders. Er is inmiddels een aparte corona-afdeling georganiseerd in een jeugdinstelling waar kinderen met (een verdenking van) coronabesmetting terechtkunnen als familie en netwerk hen niet op kan vangen. En er is een pool gevormd van ambulant begeleiders die 24/7 bij kinderen in quarantaine kunnen (met beschermende kleding).

[21] https://www.trimbos.nl/aanbod/webwinkel/product/af1764-strategische-verkenning-buitenshuisproject
[22] https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2020/03/20/extra-ondersteuning-voor-kwetsbare-leerlingen

Implementatie Kindcheck

In de afgelopen jaren is met financiële ondersteuning van het ministerie van VWS de implementatie van de Kindcheck op de Spoedeisende Hulp (SEH), de ambulancediensten, de huisartsenposten met succes afgerond. Dit is nodig om organisaties te ondersteunen bij de invoering van de Kindcheck in hun werkwijze en voor het ophalen van faciliterende en belemmerende factoren. Eind 2019 is de implementatie impuls van de Kindcheck bij de GGZ afgerond. Door de impuls is er een duidelijke toename van het aantal GGZ-instellingen waar de Kindcheck is opgenomen in het beleid en in praktijk. Dit jaar wordt gestart met een meerjarige implementatie impuls toepassing Kindcheck bij de forensische klinieken.

5.5 Complexe scheidingen

Het programma Scheiden zonder Schade (SzS) van de ministeries van JenV en VWS in partnerschap met de VNG heeft als doel om schade bij kinderen als gevolg van de scheiding van hun ouders te voorkomen. Er vindt inhoudelijke afstemming plaats tussen de programma's SzS en GHNT, gezien de overlap in de doelgroep kwetsbare gezinnen en de impact van scheidingsproblematiek in de jeugdbeschermingsketen. Het programma SzS ontwikkelt onder andere in regiolabs in de arrondissementen en jeugdhulpregio's van Den Haag en Oost-Brabant een nieuwe scheidingsaanpak. Recent zijn daarnaast de volgende acties afgerond danwel in gang gezet:

- Er is een geactualiseerde NJI-richtlijn over scheiden gepubliceerd (de richtlijn 'Scheiding en problemen van jeugdigen').
- Er loopt een onderzoek naar vormen van triage van scheidingsproblematiek, ook voor Veilig Thuis-organisaties en lokale (wijk)teams.
- Er loopt een onderzoek naar expertise op het gebied volwassenproblematiek in de jeugdbeschermingsketen, waaronder scheidingsproblemen.

Over de voortgang van het programma SzS wordt voor de zomer van 2020 separaat gerapporteerd. Hierin wordt nader ingegaan op bovenstaande acties.

5.6 Slachtoffers van ouderenmishandeling

Uit overleg met regionaal projectleiders GHNT en ambtenaren van regio's betrokken bij de regionale route naar 2021 bleek dat er behoefte was aan een kader voor gemeenten waarin duidelijk naar voren komt wat gemeenten zouden moeten organiseren om de aanpak ouderenmishandeling goed te organiseren. Ouderenmishandeling heeft verschillende verschijningsvormen, zowel financieel misbruik, ontspoorde mantelzorg, verwaarlozing als lichamelijke en/of psychische mishandeling. Het kader moet een handvat zijn voor gemeenten om handelingsperspectieven te bieden aan betrokkenen zelf, hun netwerk en professionals. Dit kader voor gemeenten wordt in het najaar van 2020 opgeleverd. Naast het kader (het 'wat') wordt reeds bestaande informatie toegankelijk gemaakt zodat gemeenten hieruit kunnen putten om de aanpak ouderenmishandeling vorm te geven (het 'hoe').

Praktijkvoorbeeld: Wie Helpt?!

Op 20 februari 2020 heeft zorgaanbieder TanteLouise een serious game tegen ouderenmishandeling gelanceerd. Het interactieve spel 'Wie Helpt?!' is bedoeld om het bewustzijn rond ouderenmishandeling te vergroten en leert spelers niet alleen om de signalen ervan te herkennen maar ook wat hen vervolgens te doen staat. Spelenderwijs maken de gamers kennis met de inwoners van een fictief stadje, waaronder verschillende senioren zoals mevrouw Klaassen. Ze is 83 en wordt financieel misbruikt. Wie goed oplet herkent in de verschillende spelfases de signalen die op het misbruik wijzen. Ook de landelijke Meldcode om mishandeling te melden is in de game verwerkt. Het spel is leerzaam voor iedereen die met ouderen te maken heeft, van zorgprofessional, bankmedewerker tot kapper. Het spel is gratis te downloaden via de Apple- en de Google Playstore.

Informatiebox Financieel Veilig Ouder Worden

In 2019 is de Informatiebox Financieel Veilig Ouder Worden beschikbaar gesteld aan 5.000 ouderen in Nederland. Dit is een initiatief van de Brede Alliantie Veilig Financieel Ouder Worden. De Brede Alliantie is in 2015 opgericht met als doel een integrale aanpak tot stand te brengen met alle betrokken partners, op lokaal, regionaal en landelijk niveau. Daarbij wordt ingezet op het voorkomen, signaleren, melden en stoppen van financieel misbruik. De box bevat allerhande informatie om financieel misbruik van ouderen tegen te gaan. In 2020 zijn weer 5.000 boxen beschikbaar.

E-learning signalering ouderenmishandeling

Movisie heeft samen met KBO-PCOB[23] en Humanitas een e-learning ontwikkeld voor vrijwilligers om ouderenmishandeling beter te kunnen signaleren en daarna te weten wat je rol is als vrijwilliger. De e-learning[24] is beschikbaar voor alle vrijwilligers in Nederland. Het Netwerk van Organisaties van Oudere Migranten (NOOM) organiseert dit jaar vijftig bijeenkomsten voor vrijwilligers over de e-learning signalering ouderenmishandeling.

[23] KBO-PCOB is met een kwart miljoen leden de grootste seniorenorganisatie van Nederland.
[24] https://www.movisie.nl/training/online-training-veilig-ouder-worden

Projecten uit de projectenpool:

- **Creëren lokale allianties:** in de regio Zuid-Holland Zuid worden lokale allianties tegen financiële uitbuiting opgezet. Ook wordt ingezet op convenanten in het kader van Veilig Oud.
  - Er zijn 2 allianties financiële uitbuiting gestart, in Zwijndrecht en in Dordrecht.
  - Er is een video over financiële uitbuiting gemaakt (interviews met alle betrokken ketenpartners en een slachtoffer). Deze video wordt gebruikt bij de deskundigheidsbevorderingen over financiële uitbuiting.
  - Ontwikkeling van trainingen deskundigheidsbevordering voor professionals voorlichtingen aan ouderen in de regio.
- **Preventie en aanpak van ouderenmishandeling in de regio:** in de regio IJsselland wordt het signaleren door professionals verbeterd door in te zetten op het vergroten van de kennis en het handelingsrepertoire van professionals.
  - Er is een inventarisatie gehouden onder de gemeenten of zij een aandachtfunctionaris ouderenmishandeling hebben en waar de behoeften liggen.
  - Voor en na de zomer worden de trainingen signaleren in de regio uitgezet voor vrijwilligers en professionals.
  - Voor de zomer wordt er een basistraining voor aandachtsfunctionarsissen ouderen-mishandeling / huiselijk geweld voor sociale teams gegeven. Na de zomer volgt een verdiepingscursus voor deze functionarissen en de aandachtfunctionarissen van Veilig Thuis, waarbij ook een handelingsrepetoire wordt opgesteld. De planning is afhankelijk van de maatregelen in het kader van COVID-19.

Bijlage 1 Regio-indeling GHNT

	Regio	Centrumgemeente(n)
1	Alkmaar – West-Friesland	Alkmaar
2	Amsterdam-Amstelland	Amsterdam
3	Arnhem-Achterhoek	Arnhem
4	Drenthe	Emmen
5	Flevoland	Almere
6	Friesland	Leeuwarden
7	Gelderland-Zuid	Nijmegen
8	Gooi en Vechtstreek	Hilversum
9	Groningen	Groningen
10	Haaglanden	Den Haag, Delft
11	Hart van Brabant	Tilburg
12	Hollands-Midden	Gouda, Leiden
13	IJsselland	Zwolle
14	Kennemerland	Haarlem
15	Kop van Noord-Holland	Den Helder
16	Noord- en Midden-Limburg	Venlo
17	Noordoost-Brabant	‘s-Hertogenbosch
18	Noord- en Oost-Gelderland	Apeldoorn
19	Rotterdam-Rijnmond	Rotterdam, Nissewaard, Vlaardingen
20	Twente	Enschede
21	Utrecht	Utrecht, Amersfoort
22	West-Brabant	Breda
23	West-Veluwe Vallei	Ede
24	Zaanstreek-Waterland	Zaanstad
25	Zeeland	Vlissingen
26	Zuid-Holland Zuid	Dordrecht
27a	Zuid-Limburg Westelijke Mijnstreek, Maastricht Heuvelland	Maastricht
27b	Zuid-Limburg Parkstad	Heerlen
28	Zuidoost-Brabant	Helmond, Eindhoven

Bijlage 2 Programma inrichting GHNT

De drie actielijnen van het programma GHNT bestaan uit verschillende bouwstenen, die op hun beurt weer bestaan uit een groot aantal thema's. Een deel van deze thema's vraagt uitwerking en uitvoering op landelijk niveau. Een groot aantal vraagt om uitwerking en uitvoering op regionaal of lokaal niveau.

Eerder en beter in beeld

- Bespreekbaar maken
- Werkgevers alerter maken
- Zorgen dat professionals met de meldcode werken
- Veilig Thuis versterken
- Verbeteren feitenonderzoek
- Lokale teams versterken
- Forensisch medische expertise versterken

Stoppen en duurzaam oplossen

- Multidisciplinair en systeemgericht samenwerken
- Traumascreening en passende hulp
- Plegeraanpak
- Scholen sneller informeren
- Opvang en passende ondersteuning voor slachtoffers verbeteren

Specifieke groepen

- Slachtoffers seksueel geweld
- Slachtoffers loverboys en mensenhandel
- Slachtoffers schadelijke traditionele praktijken en huwelijksdwang
- Kinderen in kwetsbare opvoedsituaties
- Complexe scheidingen
- Slachtoffers ouderenmishandeling

Om regio's zoveel mogelijk te ondersteunen in het behalen van het gewenste niveau op alle bouwstenen en thema's, zet het programmateam GHNT in op drie elkaar versterkende pijlers:

Ontwikkeling landelijke handvatten

Het programmateam GHNT stelt op een aantal thema's – gezamenlijk met relevante partners en experts – landelijke handvatten op. In de paragrafen over deze thema's wordt hier nader op in gegaan.

Regionale route naar 2021

Regio's kunnen zich niet gelijktijdig inzetten op alle thema's uit het programma. De regio's stellen daarom in hun eigen plannen van aanpak en/of uitvoeringsplannen prioriteiten. Het programma benut deze prioritering om (1) enerzijds regionale successen op de betreffende thema's zichtbaar te maken en te delen en anderzijds om (2) de werkzame elementen die in deze voorbeeldregio's zijn beproefd, te gebruiken om te komen tot landelijk vastgestelde afspraken.

Regio's hebben zich verbonden aan een of meerdere thema's. De resultaten in de regio's worden gevolgd door het programmateam GHNT. Ook wordt het tussentijds onderling leren door het programma bevorderd.

Projectenpool Van-Denken-naar-Doen 2019

Lokale of regionale projecten die een structurele bijdrage leveren aan de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling komen in aanmerking voor een financiële impuls, die moet zorgen voor een versnelling, verdieping of een verbreding van een structurele aanpak en het oplossen van knelpunten. Met de opzet van een projectenpool met de titel 'Van-Denken-naar-Doen' faciliteert het programmateam GHNT regio's om

hun plannen en projecten van papier naar praktijk te brengen. Of met andere woorden: van denken naar doen, om zo knelpunten uit de dagelijkse praktijk structureel op te lossen. Hiermee is de projectenpool een onderdeel van de algemene ondersteuning die het programmateam GHNT biedt in de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling.

Programmateam GHNT

Een deel van de maatregelen zoals opgenomen in het programma Geweld hoort nergens thuis wordt uitgevoerd door de opdrachtgevers zelf. Voor de uitwerking en uitvoering van de overige maatregelen is een programmateam geformeerd. Het programmateam is per 1 juli 2018 operationeel en richt zich met name op het inrichten en ondersteunen van de aanpak in de regio's.

Regionale projectleiders GHNT

De gemeenten geven de samenwerking in het kader van het programma GHNT vorm op de schaal van 28 regio's. Iedere regio heeft een regionaal projectleider GHNT aangesteld om uitvoering te geven aan de regionale aanpak.

De regionaal projectleider werkt voor gemeenten in de regio, maar heeft ook de opdracht de regionale samenwerking tussen gemeenten en andere partners te ondersteunen en te verbeteren. Dit betekent dat de projectleider, ondanks dat deze wordt aangesteld door de centrumgemeente, een onafhankelijke rol moet vervullen voor alle betrokken partijen.

Kernteam GHNT

Er is een landelijk kernteam ingericht, waarin relevante organisaties en expertises zijn vertegenwoordigd op operationeel en/of tactisch niveau. Het kernteam bewaakt de aansluiting van de eigen organisaties op de gezamenlijke aanpak in de regio's en agendeert knelpunten en best practices uit de regio's. De deelnemers stimuleren en ondersteunen regio's met kennis in het uitvoeren van het eigen actieplan. Daarnaast ondersteunt het kernteam bij het realiseren van doorbraken als het proces of de samenwerking stokt, jaagt het aan en spreekt zij de partners aan die een taak en verantwoordelijkheid hebben in de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. Wanneer knelpunten of vraagstukken om een breder antwoord vragen, kan de programmadirecteur als voorzitter van het kernteam vraagstukken agenderen in de landelijke stuurgroep. Het kernteam komt in principe vier keer per jaar bijeen.

Spiegelgroep ervaringsdeskundigen GHNT

Het programmateam laat zich niet alleen bijstaan door professionals, maar ook door een vertegenwoordiging van ervaringsdeskundigen. Deze komen samen in een eigen verband. De kennis van ervaringsdeskundigen laten vanuit een andere invalshoek zien wat wel en niet goed gaat. De deelnemers stimuleren en ondersteunen het programmateam en de regio's met kennis in het uitvoeren van het eigen actieplan en bij de inzet van ervaringsdeskundigheid.

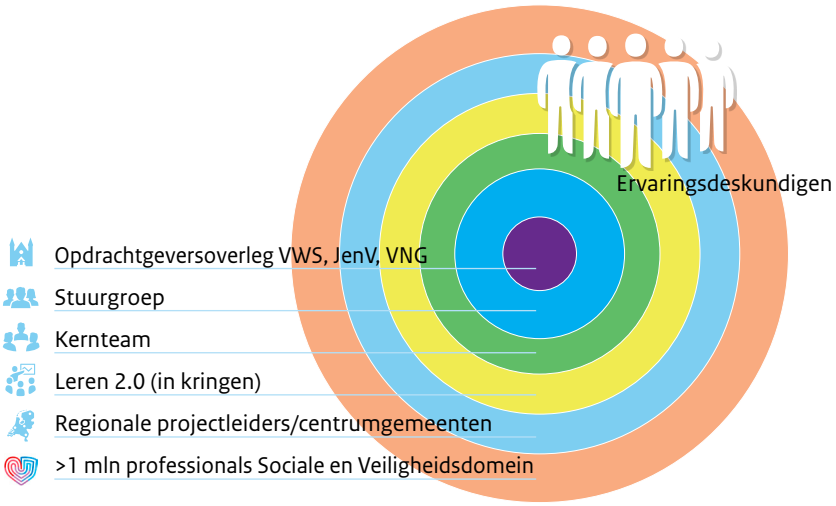
Stuurgroep GHNT

De landelijke stuurgroep is dé plek waar vraagstukken die de regionale schaal overstijgen of om antwoorden op landelijk niveau vragen op tafel komen. Dit ziet ook op de spanning tussen de lokale/regionale behoeften aan maatwerk en de behoefte van de landelijk georganiseerde organisaties aan uniformiteit. Wanneer de voortgang van het programma achterblijft bij de ambities maakt het programma dit inzichtelijk en bespreekt ze de stagnatie eerst met de betrokkenen, vervolgens in het daarvoor geschikte gremium (onder andere gemeente, regio, individuele organisatie, de bestuurlijke governance van de VNG en het landelijk kernteam). Indien nodig schaalt het programmateam op naar de stuurgroep.

De leden van de stuurgroep agenderen eventuele knelpunten in wet- of regelgeving, spreken de eigen achterban aan en dragen de doelen en successen van het programma uit. De stuurgroep maakt waar nodig nieuwe landelijke (samenwerkings-)afspraken en forceert doorbraken. Via de stuurgroep worden best practices waar mogelijk door de verantwoordelijke organisaties vertaald naar (professionele) normen, die worden nageleefd.

Opdrachtgeversoverleg GHNT

Het opdrachtgeversoverleg draagt de verantwoordelijkheid voor het gehele programma. Het bewaakt de voortgang, geeft richting aan het programma en creëert de bestuurlijke en politieke randvoorwaarden. De drie opdrachtgevers onderhouden hun banden met het veld en achterban ter ondersteuning van hun rol als opdrachtgever van het programma. Twee keer per jaar is er een opdrachtgeveroverleg met de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, de minister voor Rechtsbescherming en de algemeen directeur van de VNG.

Meer info

Nationaal Programma 'Geweld hoort nergens thuis'
Bezoekadres: Parnassusplein 5, 2511 VX Den Haag
Postadres: Postbus 20350, 2500 EJ Den Haag

www.vng.nl/geweldnergensthuis
info@geweldnergensthuis.nl

Dit is een uitgave van

Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Ministerie van Justitie en Veiligheid

VNG

Mei 2020